

ნ. გიგინეი

უცხოთის ღრამათუზრბია.

☛ ჰერბარტ ჰაუპტმანი ☛

გ. გიგინეი

**= ავადმყოფი
ხალხი =**

ღრამა 2 მოქმედებად

ვალერიან გუნიას ნათარგმნი.

გამოცემა
ვიქტორ მატარაძისა.

სტაფა მ. კიკნაძისა, ნიკ. ქუჩა № 6.
1908.

იქნებოდა ჩივილი
ქართული ენისადმი?

უცხოეთის ღრამათუბგნია.

ჰირბარტ ჰაუპტმანი

ავადმუროვი ხალხი

დრამა 2 მოქმედებად.

36412

ვალერიან გუნიას ნათარგმნი.

გამოცემა
ვიქტორ მატარაძისა.

სტამბა მ. კიკნაძისა, ნიკ. ქუჩა № 6.

1908.

Дозволено цензурою, Тифлисъ 1907.

ჰერგარტ ჰაუპტმანი.

ჰერგარდ ჰაუპტმანი.

გაუპტმანი (Hauptmann) ამ უამად ითვლება ერთს საუკეთესო და გამოჩენილ დრამატურგად მსოფლიო მწერლობაში.

გაუპტმანისთანა მძლავრი და ხელოვანი დრამატურგი იბსენის შემდეგ ამ ხანად არავინ არის ქვეყნიერობაზე. მართალია, ზოგნი მისი ნიჭისა და ხელოვნების პატივისმცემელნი მას თვით შექსპირსაც უტოლებენ, მაგრამ შექსპირს რომ თავი დავანებოთ, გაუპტმანი მაინც როგორც ზემოდ ვსთქვით ერთი უდიდესი მწერალთაგანია და იგი ღირსეულად მხარს უჭერს და იქმნება მალადაც იდგეს დრამატურგიის ისეთს ბუმბერაზე როგორც მაგალითად იბსენი, სტრინდბერგი, მეტერლინკი, ჰშიბიშევესკი, ბიერსტონი, დანუნციო.

გაუპტმანი შედარებით ჯერ ახალგაზდა მწერალია. ხუთმეტი წელიწადია რაც იგი სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა და ამ მცირე ხნის განმავლობაში მან მსოფლიო სახელი მოიპოვა, მისი სახელი ერთნაირის დიდებით იხსენიება როგორც ევროპაში ისე ამერიკასა და აზიაში.

გაუპტმანი დაიბადა გერმანიის სილეზიაში ობერზალცბრუნში 1862 წ. 15 ნოემბერს. მისი წინაპრები ფეიქრები იყვნენ. ყმაწვილობაში გაუპტმანი მაინც და მაინც ვერ იყო სწავლა-განათლების მეცადინე. თექვსმეტი წლისამ ძლივს გაათავა საშუალო სკოლა. მერე ბიძა მისმა გუსტავ შუბერტმა აიყვანა, თითქმის იშვილა და საშუალება მისცა ევროპაში ემოგზაურნა. მოგზაურობამ ახალგაზდა გაუპტმანს ბევრი რამ შესძინა, მან საფუძვლიანად გაიცნო და შეისწავლა მუსიკა, მხატვრობა, ქანდაკება (სკულპ-

ტურა) და სასცენო ხელოვნებაც. როგორც ჭაბუკი იგი პირველ ხანებში ყველა ჩამოთვლილ ხელოვნებას სულით და გულით ეტანებოდა და ქანდაკებაში დიხაც დიდი ნიჭი და უნარი გამოიჩინა. ოც-და-ორის წლისამ ცოლი შეირთო. ამ ხანებშივე დაიწყო წერა. მისი პირველი პოეტური ნაწარმოები ლექსები და პოემები სუსტი იყო. მისი ნამდვილი ლიტერატურული ხანა იწყობა 1889 წ. როცა მან დასწერა ცნობილი და განთქმული დრამა «ავადმყოფი ხალხი» (*Das Friqensfest*). ამ დღიდან მისი სახელი საოცარის სისწრაფით იზრდება და მისი დიდებული და იშვიათი ნიჭი შეუპოვრად იშლება და ხიბლავს თანამედროვე საზოგადოებას—ინტელიგენციას და მასსას.

გაუპტმანის ნაწერები სამგვარის ხასიათისანია არიან: რეალისტური სოციალური დრამები («ფეიქრები», «მზის ამოსვლამდე») ინდივიდუალური და ფსიხოლოგიური («ავადმყოფი ხალხი», «მეეტლე ჰენშელი») და სიმბოლური («ჰანელე», «ჩაძირული ზარი»).

გაუპტმანი მეტის მეტად თავისებური მწერალია, იგი ყველა წარჩინებულ დრამატურგებს წააგავს და იმავე დროს ყველასა სჯობნის ხელოვნებით და სიღრმით. არც ერთს მწერალს ისე არ ეხერხება ბავშვების და ქალების სულის კვეთების აღწერა, როგორც გაუპტმანს, ამ შემთხვევაში მას სწორედ ბადალი არა ჰყავს. მისი ნიჭი ნაზია, ღრმა და შეუპოვარი და იმავე დროს სიყვარულით აღსავსე.

უჭკველია, გაუპტმანი კიდევ ბევრს რასმე დიდებულს და შესანიშნავს შესძენს კაცობრიობას.

მოქმედნი ჰირნი:

ფრიდრიხ ფოლც, 68 წლისა, ექიმი.

მინა, ამისი ცალი 46 წლისა.

ავგუსტა

რობერტ

ვილჰელმ

} ამათი შვილები.

მარიამ ბუნნერიცა, 42 წლისა.

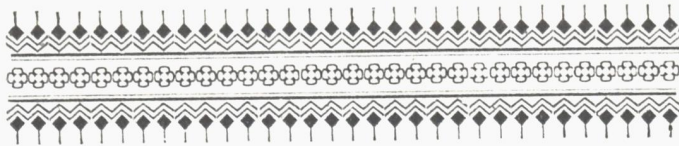
იდა, ამისი ქალი, 20 წლისა.

ფრიბე, მსახური შოლცებისა, 50 წლისა.

მოქმედება სწარმოებს ქრისტეს შა-
ბის წინა დღეს, სდფლის განკერძოებულს
ერთ-ერთს სახლში.

მოქმედება ზირველი.

სცენა. ორივე მოქმედება სწარმოებს დიდს დარბაზში, რომლის კედლები მორთულია ძველებურის სურათებით, ირმის რქებით და საზოგადოდ ნადირების თავებით. ქალში, რომელიც ირმის რქებისაგან არის გაკეთებული, ახლად გამართულია სამთლები. უკანა კედელი შუშაბანდიანია, საიდანაც მოსჩანს შემოსასვლელი დიდი კარები ; აქეთ-იქით ფანჯრებია, რომელნიც თითქოს დაორთქლილნი არიან სიცივესა და ყინულისაგან.

კედელში მარჯვნივ სრული თალი მოაჩანს, საიდანაც გზა ადის მეორე სართულში. ამავე თალიდან ერთი კარი ქვემოდ სართულში მიდის და მეორე სამზარეულოსაკენ, მარცხენა კედელშიაც ორი კარია, ერთსა და იმავე ოთახში გასასვლელი. კარსა და კარს შუა კედელთან ძველებური საათია აღმართული, საათს ზემოდ ფრინველის ჩონჩხია ჩამოკიდებული. დარბაზი მორთულია ძველებურის მუხის ავეჯით: სკამებით და სავარძლებით. მარჯვენა მხარეს მაგიდა სდგას, ზედ თეთრი სუფრაა გაშლილი. პირველ მოქმედებაში დარბაზი ხის მწვანე ტოტებით არის მორთული და მარცხენა მხარეს მაგიდაზე სდგას შობის ხე, რომელსაც მინა შოლცისა და ბუნხნერისა სანთლებით ამკობენ და ამშვენებენ. სამზარეულოს კარებთან სდგას ფრიბე და რაღაცას სთლის.

ფრიბეს ზედ აცვია სხვისი ტანისამოსი და ისიც გაჭუჭყიანებული. მარიამ ბუხნერისა სრული დედაკაცია და ყველაფერში ეტყობა, რომ ბედით კმაყოფილია, ხალხ მინა შოლცისა უდროვოდ დაბერებულა. უგემურად აცვია; სათვალეს ატარებს. მიხვრა-მოხვრა სწრაფი აქვს, სიტყვა-პასუხი ოდნავ ანჩხლი და მუდამ მტირალი კილო. ყოველთვის აღელვება ეტყობა; მარიამ ბუხნერისა კი დინჯია—თითქოს სხვისთვის ცხოვრობსო და საპირადო არა აქვს-რაო. მაგიდაზე სდგას ორი დიდრონი შანდალი. ოთახი განათებულია ნავთის ლამპარით.

I

ფრიბე. (სამზარეულოს კარებიდან) არა, რა კარგი ხე გამოვიდა-და!

ნოესნიისა. მართლაც და კარგია!

ფრიბე. ჩემი ამოწმებული ყოველთვის კარგი იქნება.

მინა შოლც (სიტყვას აწყვეტინებს მოუთმენელის კილოთი). ტყუილ უბრალოდ დროს ხე ჰკარგავთ; ისედაც ბევრი საქმე გაქვთ!

ფრიბე. თუ არას მათქმევინებთ—არც არას ვიტყვი! (უკმაყოფილოდ გადის სამზარეულოში).

მინა შოლც. სწორედ გადარეულსა ჰგავს ეს ბებერი! ადგილად წარმოდგენთ, რა უნდა ყოფილიყო ჩემი ქმარი, თუ ეს გამოყვეყჩებელი მსახური სულზედ უტკბესად მიაჩნდა. თუ ფრიბე ახლავს არ ეგულებოდა, მთელი დღე თავის ღონეზე არ იყო სოღმე!.. ეგრეა უცნაური კაცის ამბავი! (შემოდის აგვუსტა).

II

ავოუსტა. (შემორბის სწრაფად შუშაბანდიან

კარებიდან. ძრიელ აღელვებულია. კარებს მალე გამოიხურავს და იქვე გაჩერდება, თითქმის უნდა დაუშალოს ვისმეს შემოსვლა).

მინა შოლღ. (შეშინებული რამდენჯერმე დაწვივლებს). ოჰ, ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო!

მას. ბოხნაფისა. რა იყო? რა ამბავია?

ავგუსტა. (მალალი ტანისაა და ძრიელ გამხდარი. ჩაცმულია უკანასკნელ გემოვნებაზე; ზამთრის ვიწრო ტანისამოსი აცვია, აგეთივე ქუდი და ხელსაბობი. ფეხები და სახე მოგრძო აქვს. ლამაზი არ არის. ტუჩები ძალზე წვრილი და მუდამ მოკუმული აქვს, ცხვირზე პენსე (სათვალე). ავგუსტაც დედასავით მუდამ აღელვებულია მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ იგი ყოველთვის მზად არის წაეჩხუბოს და გამოეკამათოს ვისმე, — მთელს მის არსებას ეტყობა უკმაყოფილება, უიმედობა, და სიანჩხლე). გარედ... ღმერთს ვდიცავ... ვიღაც უკან... კვალ და კვალ მომსდევდა!

მასამ ბოხნაფისა. (საათს გასინჯავს). იქნება ვიღაცემი ჩამოვიდა? არა, ვიღაცემი არ უნდა იყო. ჯერ მატარებელი არ მოსულა (ავგუსტას) მდმითმინეთ!.. (უნდა კარებში გაიხედოს).

ავგუსტა. არა, არა, არა! ღვთის გულისათვის, კარი არ გაადოთ!

მასამ ბოხნ. შვილო, ნერვები გაქვს ამლილი! (გასძახის ნახევრად გაღებულ კარებში). ეჰი, ძანდ ვინა ხარ? (სიჩუმეა).

მინა შოლღისა. არა, საკვირველია სწორედ: არ იქნება რომ არა მოვიგონო-რა!

ავგუსტა. მოვიგონო-რა! ერთი არ მეტყვი, რა მოვიგონე, ან რას ვიგონებ?

მინა შოლ. კარგი შენ დაგემართოს, კარგი შვილი შენ იყო!

ავგუსტა. თავი დამანებე, ღვთის გული-

სათვის! როგორ არ შეშინდები, როდესაც ასეთს ბნელ ღამეში მარტოდ მარტოვა მიდიხარ!

მარიაშ ბოჟნიკისა. (მოჰხვევს წელზე ხელს). ვეჭ, რა ეჭვიანი ხარ და ანჩხლიცა! მოდდი, შვილო, გაიხადე (შველის წამოსასხამის გახდას). აი აგრე ეძღობინება! (შემოდის იდა).

III

იდა. (შემოდის მანდილით მხრებზე, ხელში უჭირავს სხვა და სხვა ქალაღლის კოლოფები). რა მოხდა, რა ხმაურობა იყო?

მინა შოლც. აკვუსტამ დაგვაფრთხილ და შეგვაშინა.

იდა. (ხვეით უჩვენებს მეორე სართულისაკენ). იქ, ხვეით როგორღაც მომწყინდა მარტოკას და თქვენთან ჩამოველი.

მინა შოლც. შვილო რებერტიც ხომ იქაც სხვრობს...

იდა. (კოლოფებს მაგიდაზე აწყობს და ამოაქვს სხვა და სხვა ნობათი—ნიეტები). სხვრობს, მაგრამ მთელი სართული მაინც ცარიელსა ჰგავს, აქ-კი უფრო თბილა... მართლაც და შობის ხეს მოწყობა ძრიელ სასიამოვნო რამ ყოფილა.

ფრანკა. თუ კარგად ჩაუკვირდები, შობის ხე მოხრდილებისათვის საინტერესო სულაც არ არის!

მინა შოლც. შობის ხე ჯერ არც ერთხელ არ გავკიწყვია... ვერაფერ ამბავს დამაწევდა ჩემი ქმარი, შობის ხეს გამართვარემ განმეზრახა... ჩემი ქმარი!.. წარმოდგინეთ სადილსაც კი არ სჭამდა ჩვენთან ერთად. ჩვენ ყველანი ქვემოდ ვცხოვრობდით და ის კი ზემო სართულში იყო მარტოდ მარტო განდევნილსავით! თუ რამე დაგვკვირდებოდა, ღმერთია მოწამე,

ფრიბეს შეამავლობით უნდა მიგვემართ-
ნა მისთვის. თორემ ჩვენ თავად ვერას
გავაწყობდით!..

ავგუსტა. (ნახშირს ქექავს ბუხარში). გაჩუმ-
დი, ღვთისგულისხათვის.

ზინა შოლც. შენ კიდეც აგრე უჩყალოდ
შემას ნუ აოხრებ!

ავგუსტა. მამ ოთახს ნუღარ გავათბობთ!!

ზინა შოლც. ოჰ, თავი დამანებე, ნუ ჩა-
მაგივდი!

ავგუსტა. (გადისვრის მაშას) ძალიან არ მე-
ნადვლებო? (ახჩხლად გადის მარცხნივ).

იდა. ავგუსტა, სად მიდიხარ? (მინა
შოლცს). დამშვიდდით, ენლავე კარგს გუ-
ნებოზე დავაყენებ! (გადის მარცხნივ).

ზინა შოლი. (დაღონებით), აი რანაირნი
არიან ჩემი შვილები! სულ ეგეთები არი-
ან! არა, რა გომბიო დადგა და! რემ ვერა
გააჩერებს რა. ხან მთელი კვირლობით აი-
ტუზება ზემოდ და სიტყვასაც ვერ გაიგო-
ნებს ადამიანი იძისაგან, ხან კი იმაზე გა-
დაირევა ხოლმე. რემ ოჯახში სრულებით
მეტი ვარდი!.. შენ კი ბედნიერი ხარ... შე-
ნი ქალისთანა კეთილი არსება იშვია-
თია!..

ზინა. ბესნოვისა. ავგუსტაც კეთილი ქა-
ლია!

ზინა შოლც. შენი იდა ფორტობიანოზე რემ
დაუკრავს... რემ დამღერს, პარტო ის
რადა ღირს? მერე რა მდმხიბლავი ხმა
აქვს. მე ძრეელ მიყვარს მუხიკა... სიმ-
ღერა...

ზინა იდა ბესნ. შენ კი თვითონ რატომ არ
უკრავ?

ზინა ჩოლცისა. კარგი ამბავი იქნებოდა,
მე რემ დამეკრა, ძამინ ცხვრებაც ერთი
ათად უფრო გამომწარდებოდა. ავგუსტაც
ხომ მამასავით ნერვებ ამლილია! ქმარი,

ჩემს ფორტეპიანოს დაკვრას რომ გაიგებდა, სახლიდან გარბოდა.

მატიამ ბოხნი. შენ შენს ვილჰელმს უნდა დაუგდო ყური! ძნელია მისთანა ნიჭიერი დამკვრელი! ჩემი იდა უიძისოდ რა იქმნებოდა. დღეს იდამ რაც იცის, სულ ვილჰელმისაგან აქვს შეძენილი.

ბინა შოლც. დიას... ჩემი ვილჰელმი დიანხაც ნიჭიერია,—ჩემთვის სწორედ დიდი სიამოვნება იყო, როცა იმას მუსიკას ვასწავლიდი!.. მე მაინც გაცემული ვარ, რომ ვილჰელმმა ჩამოსვლა გაბედა. მიგვირს სწორედ, როგორ ჩააგონე და დაარწმუნე რომ ჩამოსულიყო...

მატიამ ბოხნი. ჩამოსვლა ჩემი კი არა, იდას ჩაგონებულია.

ბინა შოლცისა. აი, რობერტი, თუმცა ჩვენზე დარდი არც იმდენად აწუხებს, მაგრამ ათასში ერთხელ მაინც ჩამოვა ხოლმე; ამის მაღლობელიცა ვარ. მაგრამ ვილჰელმი აგერ ექვს წელიწადზე მეტია ოჯახში თვალითაც არ გვინახავს... ჩემი ქმარი და შვილი მთელი ექვსე წელიწადია სახლში არ ყოფილან! (სიჩუმეა) სუ თუ იდამ რაიმე ზედ-გავლენა იქონია ვილჰელმზე?

მატიამ ბოხნი. ზედ გავლენა კი არა და, ისე კი ყველაფერში უჯერებს...

ბინა შოლც. სწორედ საკვირველება მომხდარა. ვერ წარმიდგენ, რა გულ ჩანვეული ბავშვი იყო ყოველთვის ჩემი ვილჰელმი. ზედ გამტკრილი მამა იყო. არც ბავშობაში, არც სიყმაწვილე-ჭაბუკობაში, არც სასწავლებელში და არცა სხვა დროს როდისმე. ვილჰელმს ამხანაგი არა ჰყოლია; ახლად არავის დაახლოვებია.

მატიამ ბოხნი. მართალს ამბობ. წინა ხანებში ჩვენც გვერიდებოდა, იგი მხოლოდ

გაკვეთილებსათვის მოდიოდა და ისე კი, თუ არ საქმის გულისათვის, ფეხს არ შემოხდგამდა ჩვენსა.

მინა შოლცისა. მაგრამ ბოლოც ხომ მოინადირეთ იმისი გული; იდაზე რომ დაინიშნა განა ეგ კი საკვირველი არ არის?

მარიაშ ბუხნერ. ყველაფერს მოხერხება და ცოდნა უნდა.

მინა შოლც. მამასთან განსეთქილების შესახებ ხომ არაფერი უამბონია?

მარიაშ ბუხნერ. არაფერი; ეს კია, ვილჰელმს რაღაც საქციელი მძიმე ლოდვიით აწევს გულზე; მაგრამ, რაც უნდა იყოს, ამდენი ხნის მონანიებით ყოველივე ცოდვად შეისყიდება...

მინა შოლცისა. არა, არა; მაგას ნუ ამბობ! ამისთანა ამბები ძალე არ ივიწყება! რა თქმა უნდა, მადლობის დირსი ხარ, რომ ასე ცდილობ და ჩემი ბიჭიც კარგად იქცევა, რომ თავის ოჯახს უბრუნდება, მაგრამ მე მაინც არა მგონია, რომ ამით გამომვიდეს რამე!

მარიაშ ბუხნერ. მე კი დარწმუნებული ვარ, რომ საქმე გარიგდება.

მინა შოლცისა. ქვეყნად ყველაფერი შესაძლებელია... მე კი სულით და გულით მოხარული და ბედნიერი ვიქნები ჩემს ბიჭს რომ ვნახავდე... მაგრამ ვაი თუ შენა სცდებოდე... მე კიდევ შეუძლებელი მგონია (შემოდის იდა).

IV

იდა. (შემოდის მარცხნივ, ალერსიანად მინა შოლცს) ავგუსტა კაკლებს ავარაყებს.

მარიაშ ბუხნერ. იდა, შვილო, გვიანდება, დროა მოიროთ, თორემ საცაა ვილჰელმიც მოვა...

იღა. (შემკრთალი). განა აგრე გვიან არის? მინა შოლცისა. თავი დაანებე; ჩვენი იდა მღურთველადაც მშვენიერია.

მარიაშ მოხსნობისა. მე ცისფერი კაბა მოკიმწადე (მიმავალ იდას) გულზე სადაფი გაიკეთე, გესმის? (იდა გაღის),

მარიაშ მოხსნობისა. არ უყვარს იდას მღრთვა-მოკანშვა. (გარედ კარები გაიღება).

მინა შოლ. მოითმინე... ვიდაც არის!..

მარიაშ მოხსნობ. (მივა კიბეზე ამავალ კართან). იდა, მგონი, შენი ვილჭელში მოვიდა. (შუა კარებიდან ვილჭელმის მაგიერ შემოვა ექიმი შოლცი. შოლცი ვეებერთელა ტანისაა, მხარ-ბეჭიანი და გასუქებული სახისა უფროა, თვალები უმოძრაო, ხოლო ტანდისხან მოუსვენრად იხედება. ქაღარა ბაკენბარდები (წვერი ნიკაპზედ მოპარსული) მოძრაობა უხერხული და აკანკალებული. ლაპარაკობს ქშენით, თითქოს პირი ფქვილით ჰქონდეს სავსეო, სიტყვებზედ ბორძიკობს, ჩაცმულია უგემურად. სერთუკი და შარვალი უფერულია—ძველები. მატყლის ფერი ქუდი; ძველებური ყელსახვევი აბრეშუმისა — დარაისი. პერანგი დაკმუჭნული. ცხვირს იხოცავს დიდს ცხვირსახოცით, რომელსაც არშია აქვს შემოვლებული. მარჯვენა ხელში ირმის რქიანი ჯოსი უჭირავს. ზედ სრული წამოსახსნამი აცვია სამხედრო გემოვნებაზე შეკერილი, მხრებზე პლედი—შალი).

V

შოლცი. (შემოდის). თქვენი მონა მღრჩილი.

მინა შოლ. (გაშტერებით შეჰყურებს, თითქოს საიქიოდან მოსულს).

შოლცი. დიად... რღგღრცა მხედავ.

მინა შოლ. (გაეჭანება რომ მოეხვიოს). ფრიც! (გადაეხვევა. ამ დროს შემოდის ავგუსტა).

VI

ავგუსტა. (გამოვა), მამავ! (ამას რომ დაიკვილებს განზე გადადგება და მოუსვენრად უყურებს მშობლებს და მათ ლაპარაკს).

ნათიას ბუნდოვ. (ჩუმად გაიწევეს უკან და სრულებით გავა მარცხნივ).

შოლცი. დიას... ეს მე ვარ .. მამ!.. ფრიბე კიდევ აქ არის? (ამ დროს ფრიბე სამზარეულოდან შეშინებული გამოიყურება, მერე ერთბაშად მიხვდება და გამოვა).

VII

ფრიბე. (ფრიბე გამოვა და ხელებზე ჰკოცნის ექიმს). ბატონო ექიმო! ღმერთო ჩემო, აბა რადისმე დავიჯერებდი ასეთს ამბავს?

შოლცი. შენ ჰეი, აბა გასწი და იქ მიხედე და კარები კარგად ჩაჭკეტე!

ფრიბე. (თავის დაკვრით სწრაფად ასრულებს ბრძანებას).

ბინა შოლცისა. (გაოცებული). ერთი მითხარ, ერთი მიაბბე, ფრიც... გონზე ვერ მღვსულვარ! (ტირილით ეხვევა). ეჰ, ფრიც რამდენი სიმწარე მაწვნიე ამ რამდენიმე ჩელიწადში!

შოლცი. (ტკბილად მოიშორებს ცოლს). ეჰ, განა ჩემი ცხოვრება კი ტკბილი იყო!.. მაგრამ თავი დავანებოთ ძველ იარებს... გეტყობა, რომ შენი სულის კვეთება ჯერაც არ დამცხრალა! (მწარედ). მე შენ არასოდეს არ შეგაწუხებდი ჩემის ჩამოხვლით, რომ... (ფრიბე წამოსასხამს და შალს მოხდის). სოგჯერ ისეთ მდგომარეობაში ჩავარდებო ადამიანი, ჩემო ბინა, რომ... განსაკუთრებით მაშინ, როცა კაცს, როგორც მაგალითად მე.. ბევრი და ბევრი მტრები ჰყვანან!

ფრინე. (ამ დროს გადის წამოსასხამით და შალით ზემო სართულში).

მინა შოლც. (უკმაყოფილოდ). მერე ვისი ბრალია, ვინ გაიძულა, ფრინე!? შენ აქ თბილი კერა გქონდა. რა კარგად გაატარებდი შენ სიცოცხლეს ამ ჭერ ქვეშ...

შოლცი. ნუ გეწყინება კი და ამას შენ ვერ გაიგებ...

მინა შოლც. თღონდაც, მე ხომ სრულებით უბრალო დედაკაცი ვარ... შესაძლებელია, შენ მართალიც იყავ, მაგრამ შენ შენი თავის ბატონი იყავი და არავითარი საჭიროებაც არ იყო... რამ

შოლცი. პირ იქით, დიდი საჭიროება იყო. (იღუმალის კილოთი). დანაშაული მოითხოვს მსხვერპლს, ცოდვს შურის ძიება მოხდევს.

მინა შოლც. ეგ კი მართალია, ფრინე, რომ ბევრ რასაში შენ იყავ დამნაშავე! (ამ წუთიდან, დრო გამომშვებით, მოქმედების დასრულებამდე იგი შიშით შეჰყურებს კარებს, რადგანაც ყოველ წუთს ვილჰელმს მოელის). რა ტკბილად და რბილად, რა ბედნიერად შეგვეძლო გვეცხვინა, შენ რომ გდომებოდა...

შოლცი. სულ მე .. მარტო მე ვარ დამნაშავე!

მინა შოლც. აი, ესლა შენ თავსაც გადაძებით უსამართლოდ ჰკიცნავ.

შოლცი. დიადაც რომ მართალს ამბობ; ბევრი სულმდაბალი ადამიანი შეერთდა ჩემს წინააღმდეგ; ეგ ხომ ყველამ უწყის... წარმოიდგინე, სასტუმროებშიც კი მსახურნი არ მასვენებდნენ... მთელი დამეგობი არ მძინებია, სულ ჩემს ოთახის წინ დადიოდნენ წინად განზრახვით.

მინა შოლც. დავიჯერო, შენს შესაწუხებლად სხადიოდნენ მაგას?

შოლვი. მამ შენ რა გგონია... მაგრამ ეგვეც კია, შენ მაგას ვერ გაიგებ.

ზინა შოლვ. შეიძლება ეგრეც იყოს. ხანდისხან სასტუმროების წსახურნი საძაგლები არიან!

შოლვი. საძაგლები? არამზადები არიან! მაგრამ ამაზე მეტე ვილაპარაკოთ... როგორღაც თავი ამტკივდა. (კეფაზე წაივლებს ხელს). აი, ეს ადგილი! ეგვეც ერთი საძაგლობაა! კარგად ვიცი თუ ვის მიხეხით დამჩემდა ეს ტკივილი! კარგად გამოვიძინებ და უკეთ შევიქნები; ძრვიელ დავიდალე!

ზინა შოლვ. ზევით ცეცხლი არ დაგვინთია!

შოლვი. (ყურს არ უგდებს). წარმიდგინე, ერთხელ ვენიდან რომ მოვდიოდდი... ცეცხლი არ დაგინთიათ? არა უმავს-რა! ფრიბე ყველაფერს გააჩადებს... გეთაყვა, ფრიბეზე მითხარ რამე! ჰო, პართლა, რა უნდა შეკითხნა... ფრიბე ისევე საიმედოდ და ხანდო კაცია, როგორც წინედ?

ზინა შოლვ. ფრიბე ისევე ის არის!

შოლვი. მეც აგრე ვფიქრობდი. ნახვამდის! (ყველას ხელს ჩამოართმევს და ჩაფიქრებული გაივლის ზედა სართულს კარებისკენ—ამ დროს შეამჩნევს შობის ხეს და გონება დაბნეული შეჰყვირებს). ეს რას ნიშნავს?

ზინა შოლვ. (შიშითა და კრძალვით). შობას ვდღესასწაულდით.

შოლვი. დღესასწაულდით? (სიჩუმის შემდეგ, წარსულის მოგონებით გატაცებული). ეჰ, რამდენი ხანია მას შემდეგ! (მობრუნდება და გულწრფელად ეტყვის). იცი, შენც ხომ ძალზედ დაბერებულხარ!

ზინა შოლვ. დიას, ფრიც, მე და შენ—ღრნივე...

შოლცი. (თავს უკრავს, მიბრუნდება და კიბით ადის მეორე სართულში).

მინა შოლც. (ავგუსტას), აბა, ესლა რაღა ჭქნას კაცმა!? მერე ვილჭელშიც მოხასვლელია! შიშით კინადამ მოვკვდი! რა იქნებოდა, რომ მამა და შვილი ერთმანეთს შესვედროდნენ?! ვილჭელში ყოველ წუთს შეეძლო შემოხულიყო. დემერთო, კიდევ რაები უნდა გამოვცადო მე საბრალოდ დაბერებულმა!

ავგუსტა. საოცარმა, რაღაც გაუგებარმა გრძნობამ ამიტანა, დედავ! რა ხანია შევკვივით მამის არ ყოფნას; ესლა, თითქმის, დიდი ხნით დასაფლავებული ცხედიანი აღსდგა მკვდრეთით-მეთქი. დედა, შეშინიან!..

მინა შოლც. იცი, მე რა მგონია? იქნება ყოველივე შემოეხარჯა და...

ავგუსტა. ამას ვინ ჩივის; ეს კიდევ არაფერია!

მინა შოლც, კარგი, მაგრამ როგორღა ვიცხოვროთ?.. ეგრე თუ გაგრძელდა ჩვენი საქმე, მათხოვრობა უნდა დავიწყოთ. (შემოდის ილა, მას მოსდევს მარიამ ბუხნერისა).

VIII

ილა. (გამოდის მხიარული, ახალის კაბით. ავგუსტას ხელს ჩამოართმევს და გრძნობით ეტყვის). ავგუსტა ჩემო! ნუ თუ ეგ მართალია! იჰ, რა მოხარული ვარ, რა მოხარული! (მინა შოლცისა და ავგუსტა უკმაყოფილოდ გადაკრავენ ერთმანეთს თვალებს).

მ. ბუხნერისა. სწორედ არ შეხმის თქვენი დანადგლიანება... თვით დემერთმა მოვივლინათ ამისთანა დროს! (ლაპარაკის დროს და შემდეგაც შობის ხეს ამკობს ილასთან ერთად. შემოდის რობერტი).

IX

ბონიფაცი. (მარცხენა კარებიდან შემოდის. შუა ტანის კაცია. მხატვ აგებულობისა, სახე გამხდარი და ფერმკრთალია. ღრმად ჩაცვივნილი თვალები, ხანდახან ეღვარებენ; წვერ-ულვაში პატარა, მოკლე ყალიონიდან ეწევა თამბაქოს). როგორღაც, ძღუთმენლობას ვგრძნობ, დედა, შენთან.

ბონიფაცი. ესლა ესეც გულს გამიწყალეებს!

აგუსტა. იჰ, რაც უნდა სთქვას! (შურით შეხედავს იდას ჩაცმულობას).

ბონიფაცი. (იდას, რომელმაც გაოცებით შეხედა რობერტს). დიას, მე ეგეთი გახლავართ, ჩემოდ ბატონო!

იდა. (თავის ქნევით). ოჰ, არა, არა! ეგ შეუძლებელია!

ბონიფაცი. (თავისუფლად ჩამოჯდება დივანზედ. მარცხენა მხარეს). ერთი მიბრძანეთ, რატომ გვინდათ, რომ შეუძლებელი იყოს ეგა? ჩემის აზრით, სულაც არა ღირს ადამიანი იმ გრძნობებში იმღსებოდეს, რომელიც სულ არ გააჩნია. დამიჯერეთ, არა ღირს, ჩემოდ ბატონო!

აგუსტა. (ანჩხლად). ოჰ, რა სისამაგლეს ლაპარაკობ, რობერტ!

ბონიფაცი. მე ხომ მაგას განზრახვით არ ვამბობ და მიტომ თქვენი კაბახობა სრულებით უადგილოა!

აგუსტა. რაც გინდა იყბედე, ჩემთვის სულ ერთია!

ბონიფაცი. უკაცრავად... მე ასე შეგონა .. მართლა, რა ამბავია, აგუსტა, რომ შენს გარეგნობას სრულებით ყურადღებას არ აქცევ?

იდა. (კეთილის გულით). ბნოდ რობერტ, აბა როგორ იქნება!

ბობოქცი. მამ თავი არ უნდა დავიცვა!

ავგუსტა. (ძლივს იმაგრებს ცრემლებს). ყოველი შენი სიტყვა, შენი ზნეობის გამომხატველია! მითომ ჩემი სწავანობა სასაცილოდ აიგდე! რა სიმდაბლეს! განა სიმდაბლე არ არის, ბატონებო, როცა დამცინიან მე, რომელმაც საუკეთესო ხანა სიყმაწვილისა და ახალგაზდობისა, დედის გვერდზე გაატარე?! მაშინ როდესაც თქვენ... მე თითქოს მოახლე ვყოფილიყავ!..

ბობოქცი. ოჰ, რა მართლად და ბუნებრივად მოგივიდა ეკ სიტყვა. მე შენი ვიყო, ეხლავე სცენაზე შევიდოდი! (სხვა უფრო მაგარი კილოთი). რას იგონებ, რას იბრანჭები! მერწმუნე, რომ წამებულთა სიწმინდე შენ სრულებით არ შეგფერის! შენ რომ შინ დარჩი, ამის მაშეხი სხვაა და არა შენი გულკეთილობა და სათნობა! მართალი თუ ვინდა, ეს არის!

ავგუსტა. (გრძნობით). დედავ, მოწმე შენა ხარ: უარი არ მითქვამს სამი საქმობსათვის!

ბობოქცი. რა თქმა უნდა; დედას რომ შესძლებოდა შენთვის ქრთამი და მწითევი მოეცა, მაშინ ის შენი საქმრთნი ერთს წუთსაც არ დაუიქრდებოდნენ და ფულთან ერთად შენც გაგანადებდნენ!..

მინა შოლვ. რაო, ფულიო? (რობერტს ხელის გულს გაუწვდენს). აჰა, აიღე დანა და ხელის გულიდან ამოხტერ ფული!

ავგუსტა. (ძალზე გაკაპასებული). მამ შენის აზრით უმწითევოდ არ მივყვანდიო! გინდა ეხლავე გიჩვენო წერილები, რომლებშიც მე თითონ ვეუბნებოდი უარსა!?

მინა შოლვ. შვილებო! (გულს მიუშვევს, თითქოს დასაკვრელად). აჰა, აქ, აქ დამკარით ბარემ! ნუ თუ ოდნავათ შებრალება მა-

ინც არა გაქვთ ჩემი! ოჰ, ღმერთო ჩემო, სუთს წუთს მაინც მღვისგენებდე... რა შვილებია! ღმერთო, სუთი წუთსაც ვერ გასძლებენ, რემ არ იხსუბენ!

ბობოჭვი. აბა რა? განა ტყუილადა ვსთქვი, რაღაც მღუთმენლობას ვგრძნობ აქა-მეთქი! (შემოდის ფრიბე).

X

აბაიო. (აფუსფუსებით შემოდის. მივა მინა შოლტთან და რალასაც უჩუროხულებს. შოლტისა მალე გადასცემს გასაღებს და ფრიბე სწრაფად გადის).

ბობოჭვი. (რომელიც ჩუმად თვალყურს ადევნებდა ამ სცენას). ოჰო!

ავგუსტა. (რომელიც თვალს არ აშორებს რობერტს, მწარედ იტყვის). შენში წმინდა და სათნო სულ არ არის რა, სრულებით არა არის რა! პრანჭიაობა და გრესიაობა სწორედ შენი ხელობაა! შენ სულ მუდამ სტყუი, სულ მუდამ თვალთმაქცობ, აი ეს არის სამაგლობა და სულმდაბლობა!

მინა შოლტ. (გაერევა მათა ლაპარაკში). გაათავებთ თუ არა თქვენს დაუსრულებელ დავას!?

იდა. (რომელიც შობის ხეს ამკობდა, შუშაბანდიან კარებში გადის).

ავგუსტა. ფუი, რა ურცხვი რამა ხარ!

ბობოჭვი. ურცხვი! დიას, მართალია, მე სწორედ ურცხვი ვარ!

მატიას ნიხნოისა. ბ-ნო რებერტ! თქვენს სულ არა მჯერა რა! თქვენ ბევრად იმაზე უკეთესი ხართ, რაც თქვენა გგონიათ, და რათაც თავი უნდა გვაჩვენოთ.

ბობოჭვი. (დაცინვით). პატივცემულო ქალბატონო! იქნება თქვენის მხრით ეგ დიდი ზრდილობაც იყოს... მაგრამ თუ მართალს

მათქვევინებთ, მე სწორედ ვერ გამოვიდა, რა გაიძულემათ თქვენ ჩემზე კარგის თქმას?.. სამწუხაროდ, მე უარი უნდა ვყო თქვენი სრდილობიანი გულკეთილობა, რადგან მე ჩემს თვალში ჯერ ისე არ დავცემულვარ, რომ ვისიმე დაქცობაგება მჭირდებოდეს ან დარიგება...

მარიაშ ბუნჯობისა. (დარცხენილი). მე არცა მქონია აწრად თქვენი... მე ისე ვსთქვი, მაძითქვენიხათვის.

ბობორცო. ჩემთვის მაძახემა განლავთ ექიმი ფრიდრიხ შალცი და სხვა არაფერი.

აგოესა. მღჳყვა თავისებურად!

ბობორცო. მე თუ ისე გულგრილად არ ვაქცევი მაძახემს. რეგორც სხვას, სრულეობით უცხო კაცს ან გადარეულს და გიყვ ვისმე... ეს იმის ბრალია, რომ... (თაზაქოს ძალზედ ოსწევს). რომ თვითონ მე ცოტად თუ ბევრად შედეგი ვარ მაძახემის სიგიჟისა!..

მარიაშ ბუნჯობისა. (გაოცებული). უკაცრავად, ესლა კი სრულეობით არა გამეგება რა თქვენი... მიკვირს, ენა რეგორც გემორჩილებათ ამისთანა რახმე რომ ამბობთ!

მინა შალცი. (ბუნჯობისას). დამშვიდდი, ჯერ კიდევ სადა ხარ—მაგისთანაებს გაიგონებ და ნახავ!? (შემოდის ფრიბე).

XI

ფრიბე. (ამოდის სარდაფიდან, ხელში სამი ბოთლი უჭირავს. ილიაში კონიაკის ბოთლი აქვს ამოჩრილი, მარჯვენა ხელში გასაღებები უჭირავს. აფხსფუსებით ეტყვის მინას). ესლა, ძალე ცივარემა!

მინა შალცი. დემერთო! მე სულაც დამავიწყდა, თუ სად არის.

ბობორცო. (ამოიღებს ჯიბიდან გასაღებს და

აძლევს ფრთებს), გასადგეში მე მაქვს, აჰა, გამომართვი! დასტვებით მაძაჩემის ციგარეტებით!

ფრთხი. ეჰ, ნეტავი თქვენ! მთელი დღე პირიდან ციგარას არ ამოიღებ და მე კი... (ზარის ხმა). მოვდივარ, მოვდივარ! (საჩქაროთ გადის ზეო სართულში).

მინა შოლც. აგრე თუ გაგრძელდა, ჩვენს სარდაფში არც ერთი ბოთლი არ დარჩება! ღმერთო, რით უნდა გათავდეს ყოველივე ესა!? რამდენი ღვინო მიდის! ყოველთვის ძვირფასი სიგარეები. აი, დაიმახსოვრეთ ჩემი სიტყვები, საბოლოოდ ისე გაიხდის საქმეს, რომ რაიმე უბედურება შეემთხვევა!

ბობოქცი. მაგის უფლებას კი ვერ წაართმევ!

მარიაშ ნუსნოვისა. მაგით რა გნებავთ სთქვათ?

ბობოქცი. მე ის მსურს ვსთქვა, რომ ყოველს კაცს უფლება აქვს თავისებურად გაატაროს დრო!.. ამ უფლებას არავის დაუთმობს, კანონსაც კი არ დაუთმობს.— მე კი ძრეულ მიკვირს!

მარიაშ ნუსნოვისა. რა გიკვირსთ? ჩემში რომ არას სედავთ საკვირველსა!

ბობოქცი. ეგ იმაზეა დაძვინდებული, თუ რა თვალთ უყურებს კაცი ამა თუ იმ საგანს. თქვენ აგერ რამდენიმე დღეა, რაც ჩვენსა ბრძანდებით და როგორცა სჩანს უკან დაბრუნება ფიქრადაც არ მოგსდით!

ავჯესცა. რაებს მიედ-მოედება!

მინა შოლც. (უნუგეზოთ თავს იქნევს). ნეტა როდის მოედება ბოლო ასეთ ყოფას!

ბობოქცი. (ტლანქად). განა ტყუილს ვამბობ, დედაჩემო! განა როდისმე ყოფილა ისეთი მაგალითი, რომ უცხო კაცს ჩვენ-

სა ნახევარ დღეზე მეტი გაეტარებინოს? განა ნიგძეს ოჯახი არ მოგვმორდა? ლემა-ნები კი? აჰ!

ავგუსტა. ძალიან კი არ გვეჭირვება ლემ-ნებიანი. მე ასე მგონია, რომ ჩვენც სრულ-ლიად საკმარისნი ვართ ჩვენი ოჯახის-თვის.

ბობოჩუ. (დაცინვით). ოღონდაც, ოღონ-დაც! ჩვენ ჩვენი თავითვე კმაყოფილნი ვართ! სრული ჭეშმარიტება სთქვი (ტლან-ქად ბუხნერისას). იცით, ქალბატონო მარი-ამ, ჩვენი პატივცემული ოჯახის წევრნი, ხშირად, სრულებით უცხო პირებთან, იქამ-დინ გაგულისებულან, რომ თქმებით და ქცე-რებით უთრევიათ ერთმანერთი... დედა სუფრას გლეჯავდა მაგიდაზე, მამა ბოთ-ლებს ამტვრევდა! სამხიარულდ სანახავი იქნებოდა, განა? ოღონდაც, რომ სამხიარ-ულდ სცენებია, სამხიარულდ შთაბეჭ-დილებანი ბავშვებისათვის!

ავგუსტა. დედამიწა უნდა კასკდეს და შიგ ჩაგიტანოს მაგისტანა ურცხვი სიტყვ-ებისათვის, შე სამაგელდ და ბოროტოდ! (სწრაფად გადის).

მიწა შოლც. ხომ დაინახეთ! აი ასეთს ყო-ფაში ვატარებ მთელ ჩემს სიცოცხლეს მრავალ ათის წლებით! (გადის აღელვებუ-ლი).

ბობოჩუ. (აგრძელებს მოურიდებლად თავის საუბარს). და არც საკვირველია ჩვენი ოჯა-ხის ასეთი ყოფა-ცხოვრება! ორმოცი წლის კაცი, ცოლად ირთავს თექვსმეტი წლის გო-გონას და სადღაც ხორბში აბინავებს სა-ცხოვრებლად! კაცი, რომელიც, ვითარცა ცნობილი ექიმი, ჯერ ოსმალეთში მსახუ-რებდა, მერე მთელი ჩინეთი მოიარა; კა-ჭი ყოვლად განათლებული და დაწინაუ-რებული, დიად აზრებისა და ხასიათის ბა-

ტორნი.—საძუღამოდ უკავშირდება ისეთს ქალს, რომელმაც მანამდე არც კი იცოდა, ამერიკა ფრინველია თუ ჩასაგძელი! მერწმუნეთ, ნამდვილს მოგახსენებთ. მე არას ვიგონებ და არას ვაჭარბებ! აი, ასეთ ჭაღბზე აღვიზარდებით ჩვენა! თქემი ყალყსე კიდგება როცა დაფიქრდები ამაზე! რა თქმა უნდა, სიყვარულის ხსენებაც არ ყოფილა მათს შეუღლებაში. ურთი-ერთის გაგება და პატივისცემა სიზმრადაც არ მოსიზმრებიათ! აი ის ნიადაგი, რომელსედაც ჩვენ აღვიზარდებით!

მარია მუხნაჩისა. ბ-ნო რობერტ, უმღრ-ჩილესად ვთხოვთ...

ბობოტი. კეთილი! ბატონი ბრძანდებით, თუ გნებავთ კრინტსაც არ დაგძრავ, ჩემთვის სულ ერთია (გაღვა მარჯვნივ).

მარია მუხნაჩისა. არა, მე სხვა რაზედმე უნდა მეთხოვნა თქვენთვის...

ბობოტი. ვეთხოვნათ? ჩემთვის?

მარია მუხნაჩისა. ერთი სიკეთე მიყავით! ეგ თქვენთვის არც ისე ძნელი იქნება!.. ვანა ვერ შესძლებთ რომ ამ ერთს სადამღს მაინც მოიხადოთ ეგ თქვენი ნიღაბი!

ბობოტი. საუცხვლა!.. ნიღაბი მოვიხადო?

მარია მუხნაჩისა. დიას, ნიღაბი, რადგან დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ ყველას უმაღავთ თქვენს ნამდვილ სახეს!

ბობოტი. არ მესმის, რაგბს მეუბნებით...

მარია მუხნაჩისა. ვემუღარებით, აღმისრულეთ ეს თხოვნა.

ბობოტი. სწორედ არ ვიცი... რა ახრია... რა გიბახუხოთ...

მარია მუხნაჩისა. თუ ვინიგობაა, ვილ-

ჭელში.. ჩემ იცით, რომ თქვენ ძმას, ვილ-
ჭელს ყოველ წუთს ძველიან... და...

ბობოჭვი. (აწყვეტინებს). ქ-ნო მარიაშ, გარ-
წმუნებთ, რომ თქვენი ცდა სრულებით
ამაღა... ჩვენ ხომ ჩვენს ოჯახში რაღაც
უბადრუკნი და უკბილნი ვართ... უბა-
დრუკებად დავიბადენით და უფრო უბა-
დრუკი გამდგა ჩვენი აღზრდა-განათლე-
ბა! ესლა ჩვენ ვერაფერი გვიშველის რა!..
აქ ყოველისფერი გულიანად და მწიანად
არის მიწყობილი: შობის ხე, წმინდა სან-
თლები, ნობათები, ოჯახის ყველა წევრ-
თა ერთად თავმდგრა, მაგრამ ყოველივე
ეს მსოფლოდ გარგნობაა, ყოველივე ეს
ნაძალადევი სათნებია, უმნო თვალთმაქ-
ცობაა და სხვა არაფერი... მე რომ ვილ-
ჭელმის მიუგარებელი ხასიათის ამბავი
არ ვიცოდე, ღმერთს გეფიცებით, ასე ვი-
ფიქრებდი, რომ თქვენ ჩააგონეთ ვილ-
ჭელს აქ ჩამოსვლა...

ზაბაიშ ბუხნაბისა. გარწმუნებთ, რომ სცდე-
ბით! მამა თქვენის უეცრივი მოხვლა სწო-
რედ ღვთის განგებაა... აი სწორედ ამი-
ტომ ვთხოვთ, რომ თქვენის ძმის ჩამო-
ხვლას და თვითონ მასაც მოექცეთ ტკბი-
ლად და მეგობრულად. თქვენ რომ იცო-
დეთ, რა სიყვარულით და პატივისცემით
გისხენიებდათ ვილჭელში ყოველთვის!..

ბობოჭვი. არ მეხმის სწორედ, რა მოსას-
რებით უნდა მოვიქცე ასე ტკბილად და
მეგობრულად?

ზაბაიშ ბუხნაბისა. მეკითხებით კიდევ.

ბობოჭვი. სწორედ გეკითხებით!

ზაბაიშ ბუხნაბისა. თუნდაც იმ მოსაზრე-
ბით, რომ არ ჩაუშამოთ თქვენს ძმას,
ამდენი ხნის უნახაობის შემდეგ, მშობ-
ლიურ ოჯახში დაბრუნების სიტკბობა!

ბობოქცი. თქვენ ძლიერ სცდებით, თუ ფიქრობთ, რომ ვილჰელმი დაინახავს თუ არა მშობლიურ კერას, მაშინათვე გრძნობიერებაში მოვა.

ზაბაბი ბოხნოვისა. თქვენი ძმა მეტად კარგი ყმაწვილია და დიადაც კეთილშობილი ყოველისფერში! რამდენი ბრძოლა გამდიარა, მინამ აქ ჩამოხვლას გადასწყვეტდა. გარწმუნებთ, რომ ვილჰელმი ოჯახში ბრუნდება მხოლოდ ერთის ნდობით გამსჯვალული: რომ ყველას შეურიგდეს!

ბობოქცი. მე მაინც კიდევ ვერ გამოვიცა, თქვენ რაზედა ბრძანებთ, რომელ შერიგებაზე ამბობთ? რას ან ვის უნდა შეურიგდეს ვილჰელმი? ადვილი სათქმელია შერიგება, მაგრამ რაც მოხდა, იგი გონებიდან ასე ადვილად ვერ წარიხრება. ნუ თუ გგონიათ, რომ მე მაშინადმი განსაკუთრებულ პატივისცემას ვგრძნობდე? სულაც არა! ან იქნება გგონიათ სიყვარულს ვგრძნობდე? ან იქნება სიყვარულის მოგონებანი მიხიბლავდენ გულს?.. სამწუხაროდ, არც ერთი ამ გრძნობათაგანი არ გამაჩნია; ჩვენს სანგრძლივ ცნოვრებაში, ერთმანეთისათვის, სულ ბევრი რომ ვსთქვათ, არარა ვიყავით, ხოლო რაცა ერთმანეთს რამეში ვამტყუნებდით, მაშინ გვძულდა კიდევ ერთმანეთი! ეხ, ამ სიმძულვარემ განსაკუთრებით თავი იჩინა მამაჩვენსა და ვილჰელმის შორის!.. მე კარგად მესმის, რომ თუ მე თვითონ არ მოვანდინე ის, რაც ვილჰელმმა ჩაიდინა, ეგ მხოლოდ უბრალო შემთხვევას მიეწერება!.. მე ვილჰელმის წინააღმდეგ არა ძაქვს-რა, მხოლოდ, ერთი სხოლიო, არ უნდა ვხედავდე... შორი-შორს უნდა ვიყვნეთ ერთმანეთისაგან. მაგრამ თუ

შევზვდი, თუ ჩვენ ერთმანეთს ვსვდებით, მაშინ ჩემი გონიერება და ძმობა ტარტაროვში ჩაინთქება ხელძვე; მის ასლელს დანახვაზე, მე რაღაც ბოღმა მაწვება, მაშინ... მე... უკეთ რომ მოგახსენოთ... ერთის სიტყვით, მაშინ მე ვილჭელში ვსვდავ ისეთს კაცს, რომელმაც გაუბედა მაჩემს,—თავის მამას კი არა,—არა, ჩემს, მამაჩემს შეურაცხყოფა და სახეში გარტყმა!

ზარბაზ მუხნატიასა. ოჰ, დემეტო ძლიერო!

ბობოტი. მაშინ მე ვერაფერს ვერ გეტყვით და არც არას დაგბირდები სხვას ეუ ჩემს თავსაც...

ზარბაზ მუხნატიასა. დემეტო ძლიერო! მაშ აი, საქმე, თურმე, რა ყოფილა!.. თქვენ ამბობთ, საკუთარს ღვიძლ მამას სახეში გაარტყაო!..

ბობოტი. ჰე-და, სწორედ მაგისტვის განმოდრდენ ერთმანეთს და ერთსა და იმავე ღრელს დასტოვებს ორთავემ საკუთარი ოჯახი და ექვსი წელიწადი უგზო-უკვლოდ დასტეიალებდნენ ცხრა მთას იქით.

ზარბაზ მუხნატიასა. დემეტო ჩემო! დემეტო ძლიერო! მაშ თუ აგრეა, მე ეხლავე... ამ წამშივე უნდა მოველაპარაკო მამათქვენს, თქვენს საბრალდ, მოხუც მამას!

ბობოტი. (ძრიელ შეშინებული). როგორა! ვისაო!?

ზარბაზ მუხნატიასა. (ცრემლით). თქვენს უბედურს და შეურაცხყოფილ მოხუცს მამას!

ბობოტი. (უნდა შეაჩეროს). ღვთის გული-სათვის! რაგებს ამბობთ, გვ რა აზრი მოგსვლიათ!?

ზარბაზ მუხნატიასა. თავი დამანებეთ! მე უთუოდ ასე უნდა მოვიქცე. უთუოდ უნ-

და მოველაპარაკო. (გადის მაღლა სართულისკენ)

ბობოცა. (უკან მისდევს). ქალბატონო მარია! (მობრუნდება). ვერა გაგავიდნე რა? ოჰ, ეს წყეული სისუსტე! (მხრებს აიწევს და დადის დიდის ლაჯებით ოთახში. რამდენჯერმე განიზრახავს ბუხნერისას გაპყვეს, მაგრამ შეჩერდება და ცდილობს რომ დამშვიდდეს, რისთვისაც ძალზე ეწევა თავის ჩიბუხს; მერე ჩიბუხს გამობერტყავს. ახალის თამბაქოთი გასტენავს, როგელიც ქისაში აქვს, მოუკიდებს და სიამოვნებით სწევს. ცოტა ხნის შემდეგ, მისი ყურადღება მიეპყრობა შობის ხეს და ნობათებს, რომელნიც მაგიდაზე არიან დაწყობილნი. იგი ფეხ-გალაჯული შეჰყურებს შობის ხეს, თან ეწევა ჩიბუხს და ბოლოს რამდენჯერმე მწარედ გაიციინებს. ერთბაშად შესდგება, დარცხვება, თავს მაგიდაზე დახრის და შეჰყურებს ნობათებს. ცოტა ხნის შემდეგ გაიმართება, თავს აიწევს და ეხლა-ღა დაინახავს რომ მარტოა. შიშით აქეთ-იქით იმზირება, მერე ერთბაშად მიპარვით აიღებს მაგიდაზე გაშლილ ყვითელს ქისას, სწრაფად მიიტანს ტუჩებთან და ეშხით ჰკოცნის. დაეტყობა ღრმა გრძნობიერება. მაგრამ მოჩვენებული ხმაურობა გამოაფხიზლებს). იდა! რა ლამაზი სახელია! თითქმის რა კეთილია, რა მდმხიბლავია! (ჰკოცნის ქისას). ნუ თუ მართლა ხჯერთათ, რემ ამ ოჯახში სიყვარულსა და სიმშვიდეს დაამყარებენ? ყოველივე ეს ნეტა რადა მწყინს და რად მაჯავრებს!.. (კარების უკან ხმაურობა შეაშინებს. მერე ისევ ქისას მაგიდაზე დასდებს და თვითონ ფეხ აკრებით ჩუმად გასვლას აპირებს მარცხენა კარებში. მაგრამ ამ დროს შეამჩნევს დედას, რომელიც ამავე კარებიდან გამოდის).

XII

ბოძორცი. ერთი პითხარ, დედა ჩემო, ნეტა რა უნდა ქარიამ ბუნხერისას?

მინა შოლვისა. დემერთო ჩემო, რა რიგ შემაშინე!

ბოძორცი. ნეტა ვიცოდდე, ამ ბუნხერის ქვრივს რა უნდა ჩვენგან?

მინა შოლვისა. მე კი ნეტა ეს გამაგებინა, რა უნდა აქ მამაშენს?

ბოძორცი. თავშესაუარს ხდომ ვერ დაუჭერ!

მინა შოლვისა. (ცრემლებით). ვითომ რატომღა! რამდენი ხანია მე იმისთვის საჭიროდ არ ვიყავი. მე თვითონ ჩემი თავის ბატონ-პატრონი ვიყავი. ესლა კი ყველაფერი აირევა. ისევ უნდა დავიწყებ ამ სიბერის დროს ბრძანებლობისა, გაანჩხლებისა და ყვირილის ქვეშ ცხოვრება!

ბოძორცი. უთუოდ უნდა ყველაფერი გადააჭარბო!

მინა შოლვისა. აი ნახავ თუ სვალიდან არ დაიწყებს! (ჩაჯდება მაგიდასთან). მარტო ერთი იმისი ყვირილი რაღა ღირს! ეს გამუდმებული ყვირილი! მე უკვე მაქრულეებს ტანში!.. დემერთო, რა ძნელია ამ ქვეყნად ცხოვრება!

ბოძორცი. (რომელსაც წასვლა დაეპირებინა და დედის ლაპარაკს ყურს არ უგდებდა, სწორ ფად მობრუნდება, ოდნავ მოეხვევა და ჩურჩულით ეუბნება). დედილო, განა ყოფილა როდის-მე ისეთი დრო, რომ ჩვენ უკეთ გვეცხვინა?

მინა შოლვისა. აბა, რა თქმა უნდა ყოფილა!..

ბოძორცი. (ხარხარით). მართლა? აღბად გეჩებს გაჩენამდე თუ იყო! (გადის მარცხნივ კარებში).

მინა მთლვისა. (ამოოხვრით). დიას, ეს დი-
დი ხნის ამბავია! (გაიგებს ქმრის ხმას, შე-
წუხდება. ზევით იხედება. კრძალვით ყურს უგ-
დებს). აი, დაიწყო კიდევ! (დაძმარებული გა-
ლის).

(შემოვლენ იდა და ვილჰელმი).

XIII

(იდა და ვილჰელმი შემოვლენ შუშ ბანდის კარე-
ბიდან: ვილჰელმი შუატანისაა, ლონიერი და მა-
გარი აგებულობისა, თმა მოკლედ აქვს მოკრე-
ჭილი. კარგად შეკერილი ტანთსაცმელი აც-
ვია. პალტო, შლაპა, პატარა სამგზავრო ჩემო-
დანი მარჯვენა ხელში უჭირავს, მარცხენა ხე-
ლი იდას მხარზე დაუდგია. იდა მოხვევია მარ-
ჯვენა ხელით და წინ ეწევა. ვილჰელმი თითქოს
ეწინააღმდეგება).

იდა. შემოხველ კიდევ სახლში, უკვე აქა-
ნარ . პირველი მძიმე ნაბიჯი უკვე გა-
დადგი.

ვილჰელმი. (ამოოხვრით). ჯერ სადა ვარ!

იდა. გარწმუნებ, რომ დედა შენი ძრიელ
მოხარულია; აგვესტაფ. ხარობს. (გააძრობს
ხელთათმანებს).

ვილჰელმი. შენ ეს მითხარი, რა შთაბეჭ-
დილება გამოიტანე აქაურებისაგან- რა
ხალხია?..

იდა. გულდია ხალხია. მე რომ მეკითხე-
ბი, განა შენ არ იცი?

ვილჰელმი. (თანდათან უფრო კრთება, თითქოს
თავის თავს ელაპარაკებოდ და სიტყვებს აპრტ-
ყვლებს). საოცრია! (დაინახავს შობის ხეს
და ფიქრში წავა).

იდა. (ალეგრო). ჩემო კარგო, შენ ისე
გამტერებით შეჭყურებ, თითქოს პირვე-
ლად ხედავ შობის ხეს.

ვილჰელმი. გინახავს შენ როდისმე... იდა,

გინახავს როდისმე ამოთხრილი სამარე ყვავილებით და გვირგვინებით შემკული?..

იდა. (შემკრთალი). რაებს ჰბოდავ, ვილ-ჰელმ? (სწრაფად მოეხვევა). ეგეთი სიტყვები დიდი, დიდი ცოდლა შენის მხრივ!

ვილჰელმი. (ჩუმად და ნელა მოიშორებს). მე იმას ვამბობ, რასაც ვგრძნობ! (ცივად). დამშვიდდი, იდა!

იდა. რა უცნაური რამა ხარ დღესა.

ვილჰელმი. (ათვლიერებს დარბაზს). სულ ყველაფერი უწინდებურადაა! იდა, შენ დიდ ღირსებად უნდა ჩაძითვალდე, რომ მე...

იდა. ვილი, მეშინიან! რა გეძარტება? დედამ არ იცოდა, რომ ასე გაგიძნელდებოდა, თორემ... მე... მე კი არ მინდოდა ეგა... მაგრამ ეხლა, როდესაც უკვე მოხველ, იყავ გულ-კეთილი და სათნოიანი... ჩემი გულისთვის მაინც იყავ! (ეხვევა).

ვილჰელმი. (თითონაც მოეხვევა იდას მღელვარებით). ოჰ, რამდენი რამ გამომივლია აქა?

იდა. რამე უწვევიათ შენთვის აქა?

ვილჰელმი. აი რას გეტყვი: ეხლა ჩემთვის ყოველივე მეტად ცხადია... დედაშენს არ უნდა ერჩია ჩემთვის... მე ეგ წინადაც ვიცოდი... მე უთხარი კიდევ დედაშენს... მაგრამ არ დამიჯერა... ნეტავი სიტყვა არ მიმეცა და არ ავყოლოდი დედაშენის რჩევას!

იდა. ღმერთო, რა მწარედ, რა შავად ხედავ ყველაფერს... მერწმუნე, ხვალ, როცა ყველას ნახავ, სულ სხვა გუნებაზე შეიქნები. სხვა არა იყოს რა, ამით შენ დაამტკიცებ, რომ გულწრფელად გინდოდა შერიგებოდი შენს საკუთარ ოჯახს...

ვილჰელმი. როცა ყველაფერს ხელახლად ვხედავ, მყისვე წარმომიდგება ხოლმე

წარსული თავის სიმწარით. ასე მგონია, წარსული თვითონ მოდის ჩემკენ, მიახლოვდება და თან მეზვევა ყველა თავის მწარე მოგონებით და გამოუთქმელის ტანჯვით! მე უძლური ვარ მოვიმღრო იგი; განვთავისუფლდე მისი მოგონებისაგან!

იდა. (ცრემლ მორეული ეხვევა). მე გული მტკივა, ვილჭელმ, როცა შენ ასეთს უბედურს შემოვყურებ!

ვილჭელმი. იდა, მერწმუნე, ბევრად უმჯობესი იქნებოდა, რომ გავეცალე აქაურობას. ვერ ავიტან ამდენ შთაბეჭდილებას! შენ ჯერ ბავშვი ხარ, იდა, უმანკო, წმინდა ბავშვი! შენ ჯერ არა იციოდა! ღმერთს მადლობა შესწირე, რომ არც კი იცი, ეჭვიც არა გაქვს, თუ რა კაცი სდვას შენს წინაშე... მარტო შენ გამოგიტყდები, თუ რამდენი ბოღმა და გესლი, რამდენი მხამი და სიმძულვარე ამეშალა აქ ფეხის შემოდგამით!

იდა. თუ გინდა წავიდეთ, ესლავე წავიდეთ! მე თან და თან შიში მიბყრობს! მესინიან რომ შენ არ დაგკარგო... სწორედ დამნაშავე ვარ, რომ არ დაგიშალე აქ ჩამოსვლა. ვილჭელმ, ეჭვი არ არის, რომ აქ რაღაც უბედურება და საზარელი რამ მომხდარა!..

ვილჭელმი. შენ ამბობ საზარელიდ?! დიას, აქ საშინელი ბორბტება მოხდა და ეს ბორბტება მით უფრო საზარელია, რომ მისი გაქარწყლება შეუძლებელია! აქ მძიმანიჭეს სიცოცხლე და აქვე გამუდმებით მიშხამავდნენ ამ სიცოცხლეს! შენთან დასამალი მე არა მაქვს რა. ისეთის ძალმღობით, იმ ზომამდინ მიშხამავდნენ სიცოცხლეს, ხანამ ეგ სიცოცხლე ჩემთვის არ შეიქმნა აუტანელ ტვირთად, რომლის

ზიდვა არ შემემლო და ამიტომ ყოველ დღისხიებას ვხმარობდი, რომ შემძვრალ-ვიყავ რამელიმე თვალთ უხილავ სღრღ-ში და სადმე სამუდამოდ დავმალულ-დავკარგულვიყავი!.. ვერა, სიტყვებსაც ვერ ვბოულღბ, იმის გამოსათქმელად, თუ რა ტანჯვა-ვაება გამოვიარე აქა! შუ-რი და მტრობა, სიმძულვარე, სიბრანე, სასღწარკვეთილება, სინანული... ერთს წუთსაც არ მღმისვენია .. მთელი დღე და ღამე გამუღმებით ასეთის საშინელის და საზარელის ტკივილის (შუბლზე უზვენებს). ატანა აქ (გულზე), და აქაც, ადამიანს არ ძალუძს! (დაქანცული და აღელვებული ღაღ-ვება სკამზე).

იღა. რაღა ვქნა ვიღჰელმ, რა მოვიფიქ-რო! მე არც კი ვიცი, რა ვითხრა, რა გიო-ჩიოდ! (შემღღის ბუზნერისა).

XIV

მას. შუნწარისა. (სწრაფად შემღღის და მივა ვიღჰელმთან). ვიღჰელმ, გამიგონეთ, ყური დამიგღეთ. იფიქრეთ იმაზე, რაზედაც გე-უბნებღღით! ესღა დროა, თუ კი ღღნავ ჩემი პატივისცემა გაქვთ, გევედრებით და-ამტკიცღთ, რომ მართღაც და კეთილი ხართ... მე გთხღვთ ამას, როგორც დედა, როგორც თქვენი მოკეთე... ესღა ყველა-ფერი თქვენზე და მოკიდებული! ვიღ-ჰელმ, თქვენ საზარელი საქმე ჩაგიღენ-ნიათ, თქვენი სინიღღისი დამძიმებული უნდა იყღს ამ საშინელის ცღღღითი... ეს-ღა შემთხვევა გაქვთ მოიშღღრღთ ყოველი-ვე, განსზეტაკღეთ! მე ყვეღათერი მოვა-ხერსე... მე მამა თქვენთან ვიღაპარაკე!..

ვიღჰელმი. (წელში გაიმართება, განცვიფრებული). მა-მასთან! როგორ? მა-მა ჩემ-თან?!

(გაექანება კარებისაკენ და თან თავისი პალტო და ქუდი მიაქვს).

იღა. (შეშინებული). დედავ, ეგ რა ჰქენი? ვილი, ვილი!

მაზიაშ ბუხნაჩისა. ვილჰელმ, სომ ვაჟკაცი ხართ! დავიჯერო რომ ჩვენს მოტყუილებას შესძლებთ? არა, არა! თუ თქვენში კიდევ იდასადმი ოდნავ სიყვარული დავის...

იღა. (მივარდება ვილჰელმს, მოერვევა და არ უშვებს). არა, შენ არ წახვალ! შენ არ უნდა წახვიდე! დედავ, თუ ვილი წავა— იცოდე, მეც გავყვები!

ვილჰელმი. რად მიძალავდით, რომ მამა აქ იყო!?

იღა. ჩვენ არათფერი არ დაგვიძალავს შენთვის!

მაზიაშ ბუხნაჩისა. არც მე, არც იდამ, არც თქვენმა დედამ და დამ, არა ვიცოდით—რა! არავინ არ მოელოდა მის მოხვლას... ეს არის, თქვენი მოხვლის წინედ, სრულეობით მოულოდნელად შემოვიდა...

ვილჰელმი. მერე თქვენ საიდან იცით, თუ რა იყო ჩვენ შორის?

მაზიაშ ბუხნაჩისა. მე ყველაფერი ვიცი... ვიცი, რა დიდი სევდა გაწევთ გულზე...

ვილჰელმი. მამ თქვენ იცით, რენ მე!..

მაზიაშ ბუხნაჩისა. (თავს დაუქნევს დასტურის ნიშნად).

ვილჰელმი. იდამ კი იცის? ნუ თუ იდამ თავი უნდა შესწირვს იმისთანა კაცს, რომელმაც ხელი... არა, არა, ეგ შეუძლებელია!.. იდა, შენ იცი რამე თუ არა?!

იღა. არა, მე არავიცი—რა! და რაც უნდა იყო, ჩემი ცოდნა—თუ არ ცოდნა აქ არაფერ შუაშია. მე შენი ვიქნები სამარადისოდ!

ვილჰელმი. მაშ შენ არაფერი არ იცი? მაშ არ იცი, რომ ეს ხელები, რომელნიც შენ გეხვეოდნენ... აი, ეს ხელები... ოჰ, რა საძაგლად მოგატყუილე, იდა!?. არა, მე არ შემიძლიან იმასთან შესვედრა!..

მარიაშ ბოხნაობისა. ვილჰელმ, მე მესმის თუ რა ძნელია თქვენთვის იმის აღსრულება, რასაც მე ეხლა ვთხოვთ, მაგრამ, მერწმუნეთ, ეგ უფრო თქვენი სინიდისის დასამშვიდებელი იქნება!.. თქვენ ქედი უნდა მოიხაროდთ საბრალდო მამათქვენთან. ემუდარეთ და ევედრეთ მას... ფეს-ქვეშ უნდა ჩაუვარდეთ და მუხლები დაუკოცნოდთ... ფეხითაც რომ გაგთელოთ მაინც... ნურაფერს ნუ ეტყვიან... დაემორჩილეთ! დამიჯერეთ, ამას მხოლოდ თქენი სიყვარული მალაპარაკებს და მარჩევიებს თქვენთვის!..

ვილჰელმი. (სასოწარკვეთილი). თქვენ არ იცით ალბად, სულაც არ იცით, რასაც ითხოვთ ჩემგან, თორემ ცოტათი მაინც შემიძრალედიან! რომ იცოდეთ, თუ რა გამოვიარე ამ სახლში, რა ტანჯვა-წამება, რა გამოუთქმელი სასტიკი ბრძოლა, რა სინიდისის ქენჯნა!.. და ყოველივე ესა მსვდა სულ მამაჩემის აუტანელის ზასიათის წყალობით; სულ იმის სიკერპით! მამაჩემს ერთხელაც არ ჩაუხედნია თავის შვილების სულსა და გულში, ერთხელაც არ გაუგია თავისი ცოლის სულის ობლობა! მაგრამ... არა, არა; მე ვეცდები აღარ მოვიგონო წარსული... მე ბატკანისავით მოძრევი ვიქნები... დიან, ყველაფერში მე ვარ დამნაშავე, მარტო მე! (დაეშვება სკამზე). თქვენი ნება იყოს, მე ვნახამ მამას.

მოქმედება მეორე.

ფარდის ახლის დროს დარბაზი სრულებით ცარიელია, სცენაზე ბნელა და სინათლე შემოდის მარცხენა კარიდან, საიდანაც მოისმის დანა-ჩანგლების და თეფშების ჩხარა-ჩხური. იმავე კარებიდან გამოდის ჯერ ილა და მერე ვილჰელმი.

I

იღა. ნუ გამიწყობები, ვილჰელმ, მაგრამ მამასთან რაც სათქმელი გაქვს.. აქ ხომ არ მღუფდი მთელი დამე?.. შენ თითონ ადი მის სანახავად!

ვილჰელმი. მამა ძირს კი უნდა ჩამოხულიყო?

იღა. რა თქმა უნდა, დედა რამდენსა სთხოვდა...

ვილჰელმი. (მოეხვევა და გულზედ მიიკრავს). ჩემო კარგო!

იღა. ვაიმე თმები! რა შეუბღვარი რამა ხარ, ყმაწვილო, უეცრად რომ ვინმე შეძგვსწრებოდა! განა იქნება ასეთი წინდაუხედაობა!

ვილჰელმი. (ერთბაშად გონს მოვა და მოშორდება). შენ ამბობ წინ დაუხედავიო... ეგ წინდაუხედაობა კი არა, უარესია!..

იღა. კიდევ დაიწყე წუწუნი?

ვილჰელმი. (ხელს მოჰხვევს წელზე ილას და დადის მასთან ოთახში). სწორედ მართალი სთქვი, მე შეუბღვარი და წინდაუხედავი კაცი ვარ!.. მეშინიან, იდა, რომ შენმა ცდამ ამაოდ არ ჩაიაროს? მე ხომ დაუღვრემელი და მოუსვენარი კაცი ვარ... მე

თითონ მეშინიან ჩემის თავისა! აბა წარ-
მოდგინე ისეთი კაცი, რომელიც თავის
თავს გაუბრძობს და ემალება.

იდა. მე ვი ასე მგონია, ნუ გეწყინება
კია, რომ შენ არც გასაქცევია რამე გჭირს
და არც დასამალი!

ვილჰელმი. არა, შენა ხედები, ჩემო იდა.
რობერტს დაჭკვირვებინარ?... შეამჩნიე
რამე?..

იდა. რა? მე არა შემიძინებია რა!

ვილჰელმი. შეამჩნიე თუ არა, როგორ მო-
მესალმა? აი, რობერტმა კარგად იცის,
რომ მე ჩემს თავს უნდა გავექცე. რობერ-
ტი მე კარგად მიცნობს... შენ რობერტს
ჭკიოხე და ის ყველაფერს გაგაგებინებს...
შენ დააკვირდი რობერტს, თუ რა თვა-
ლით შემყურებს ხანდისხან... იმას ჩემი
დაშინება უნდა!.. ხა! ხა! ხა! არა, ჩემო
საყვარელო ძმაო. მე ჯერ არც ისეთი
უბადრუკი ვარ! ეხლა, იდა, შენც გაიგებ
რად არა მსურს, რომ შენ ჩემზე უკეთე-
სის აზრისა იყო, ვიდრე ნამდვილად მე
ვარ... მე შენთან გულახდილი ვიქნები,
დასამალი არაფერი არ უნდა მქონდეს...
როცა შენ კარგად გამიცნობ და მაინც შე-
გეძლება ჩემთან ყოფნა და არც შეგძულ-
დები... მაშინ მე ხელახლად დავიბადები,
ხელახლად შევიძობები ძალ-ღონით, გრძნ-
ბა-გონებით!.. დაე ყველაპ ზურგი მაჩვენ-
ნოს, მე მაინც მტკიცე ვიქნები, რადგან
მეცოდინება, რომ ქვეყნად არის ერთი
არსება მაინც, რომელიც...

იდა. (გულზე მიეკრობა, თითქოს უნდა დაუბ-
ტკიცოს თავისი ერთგულება).

ვილჰელმი. ეხლა, ეხლა-გი, ხანამ მაძახ-
თან ავიდოდე, მინდა ერთი რამ გიამბო...
შენ, ალბად, მიხვედრილი ხარ, რაზე გეუ-
ბნები!

იდა. (თანხმობით თავს უქნევს).

ვილჰელმი. შენ ეხლა უნდა გაიგო,—მე ვაიძულე ჩემს თავს გაიმბო, თუ რა მიზეზით განვმორდით ჩვენ, მე და მამაჩემი ურთიანეთსა... დიას, იდა, მე უნდა გაიმბო... (დადის ოთახში. იდასთვის წელზე ხელი აქვს შემოხვეული). ჩარმოდვინე, ერთხელ ჩამოველ სახლში საზაფხულდ... ვერა, მე რიგზე ვერ დავიწყე... მე ცოტა შორიდან უნა დავიწყე... შენ ხომ იცი, რომ მრავალ წელთა განმავლობაში იძულებული ვიყავი ჩემის შრომით მეცხოვრებინა.. მე ხომ ამაზე არაფერი მითქვამს შენთვის?

იდა. არა, არა ვითქვამს რა, მაგრამ, გეთაყვა, ძრეელ ნუ აღელდები!..

ვილჰელმი. (იდას დასვამს სავარძელზე მარცხენა ხეხარს). იცი, ეს ისეთი საქმეა, რომ... უნდა გამოგიტყდე, რომ მე ჯერაც ვერ გამიბედნია ჩემი წარსულის ამბავი მოვითხრო... და არც გასამტყუნარი ვარ... ეს ამბავი ისეთია, რომ თავის თავსაც ვერ გაუმხელს კაცი... ეჰ, სულ ერთია—ვიტყვი!.. თუ შენთან ვერ გავბედავ ამის თქმას, მაშინ მამაჩემთან როგორ-ღა შევძლებ ასვლას!

იდა. ნუღარ იგონებ წარსულს!.. შენ უიმისოდაც ძალზე აღელვებული ხარ!

ვილჰელმი. შენ კი გეშინიან,.. რა თქმა უნდა, შეგეშინდება, როცა ისეთ რასზე გაიგებ, რომ...

იდა. ნუ ამბობ ეგრე!

ვილჰელმი. მაშ ყური მიგდე... მამა ყოველთვის ზემო ხართულში სცხოვრობდა. სანამ დედაჩემს შეირთავდა, სიყმაწვილეში, სულ მარტოდ სცხოვრობდა, თურმე, და ცოლის შერთვის შემდეგაც, ისევე ძველ-

ბური მარტოობა ირჩია... მერე, ერთხელ, როგორღაც, ჩვენც მოვაგონდით და რობერტისა და ჩემი გაწვრთნა მოინდომა. ავგუსტას არავითარ ყურადღებას არ აქცევდა... დღეში ათი საათობით წიგნებს არ მოგვაშორებდა ხოლმე... მე, თითქმის, ეხლაც ცხადლივ ვხედავ იმ ოთახს, რომელიც ჩვენ საბყრობილედ მიგვაჩნდა... ხომ გინახავს ზემოდ მამის სამუშაო ოთახთან...

იდა. დიან, დიდი დარბაზი!

ვილჰელმი. ჰო, სწორედ, ისა! შევიდოდით თუ არა იმ ოთახში, ჩვენთვის მხეც აღარ იყო და დღე ნათელიც! აი ასეთ ყუფაში ჩაყენებულნი, ჩვენ უფრო დედას ვეტანებოდით... მამისაგან კი გავრბოდით... რა თქმა უნდა, ამის გამო ხშირი უსიამოვნება იყო ხოლმე დედამამის შორის. დედა ერთ ხელზე გვეწეოდა, მამა კი მეორეზე... ხშირად საქმე იქამდინ მისულა ხოლმე, რომ მოსამსახურე ფრიბეს ძალად აყვავდით მამასთან!.. ბოლოს, ბევრი ჭაპანწყვეტის შემდეგ, საქმე იქამდინ მივიდა, რომ მამამ ორთავე შვილებს ძირს ჩაგვიძანა კიბეებზე კინწის კვრით... დანახვაც ვეღარ შეეძლო ჩვენი და ბრაზი მოხდიოდა ჩვენს ხმას რომ მოჰკრავდა ყურს!

იდა. რაც უნდა იყოს მამა თქვენს კეთილი აზრი ჰქონია—შვილები აღეზარდა და რაიმე ესწავლებინა...

ვილჰელმი. მართალია, ეგ აზრი ჰქონდა, სანამ ჩვენ ბატარები—ბავშვები ვიყავით. ათის წლისანი რომ შევიქენით, მისი კეთილი განზრახვა სადღაც გაქარწყლდა. წარმოიდგინე, დედის კამოსაჯავრებლად, მამამ სრულებით მიგვანება თავი და ჩვენ

უბატრონოდ ვიზრდებოდით!.. ჩვენ რა-
ღაც ავაზაკებს და ქურდ-ბაგაჩებს დავე-
მსგავსენით... მე კიდევ იმან მიხსნა, რომ
მუსიკას მოვკიდე ხელი... რობერტი კი
სრულებით უმწეო იყო... იმ ხანებში ჩვენ
იმდენი რამე ავი დი ცუდი შევითვისეთ,
რომელსაც იქნება საფლავის კარგობადვე
ვერ მოვიძღვრებთ!.. ბოლღს მამამ, სინი-
დისმა თუ დასტანჯა, გადასწყვიტა ჩვენი
მღრჯულება და ორნივე დახურულ პან-
სიონში ჩაგვაბარა... როცა, თავისუფლე-
ბას და ლადობას დაჩვეული, ვერ შევე-
თვისე პანსიონის წეს-რიგს და ერთს
მშვენიერ საღამოს გამოვიპარე პანსიონი-
დან, მამამ დამიჭირა, დამსაჯა და ქა-
ლაქ გამბურგში ამომაცოცხინა თავი, რათა
იქიდან ამერიკაში გაეგზავნა თავისი უვარ-
გისი და არამზადა შვილი, მაგრამ არამ-
ზადა ისევ გაიქცა და ეხლა კი სამუდა-
მოდ... მე არ შეუშინდი შიმშილ-გაჭირვე-
ბას და შეგუდექი ცხდვრების გზის გაკა-
ფვას... რობერტიც ეგრე მოიქცა, მაგრამ
მამის თვალში ჩვენ ისევ არამზადები ვი-
ყავით... ერთხელ, როცა ჩემმა მუსიკის
უნარმა თავი იჩინა და მე კონსერვატორ-
იაში მიმიდეს, მამაჩემს მოვთხოვე შეი-
წეობა, ხელის გამართვა, პასუხად ღია
წერილი მომივიდა, რომელშიაც ორი სი-
ტყვა ეწერა: «ხარაზობა შეისწავლე!..» ასე
და ამ გვარად, იდა, ჩვენ ჩვენის მეცა-
დინეობით და გარჯით, შევქმენით ჩვენი
ყოფა; თუმცა, მართალი რომ ვთქვათ,
მაინც და მაინც საქებური არა გვაქვს-
რა.

იფა. საბოლოო, ვილი, რამდენი ტანჯვა
გამოვივლია!.. ეხლა ყოველისფერი მესმის
და თანავიგობნობ კიდევ. ხომ გჯერა ჩე-
მი სიტყვა? იფი, მე ეხლა ისე აღტაცებუ-

ლი ვარ, ისე რომ... გამოვიტყდები და გეტყვი, ძრიელ მისარიან, რომ შენ ეხლა სიყვარული გეჭირვება დარდების დასაშუშებლად... მეზე როგორ მეყვარები, ვილი! ეხლა მე თითქმის თვალეში გამეხილა. მე ეხლა მესმის ჩემი ცხოვრების საკანი... რაც უფრო მეტრალეები, ვილი, მით უფრო მიყვარხარ და მიხარიან! ხომ გაიგე, რის თქმაც მინდა—მე განვიზრახე ყველა ის უსიამოვნება და უბედურება დაგავიწყებინო ჩემის სიყვარულით, რაც შენ გამოგივლია!

ვილჰელმი. თუ კი ღირსი ვარ შენის სიყვარულისა... დამაცა, დამათავებინე ჩემი საუბარი... მას შექმდეგ, რაც გამოვიქვცემშობლიურ ჭერიდან, დრო-გამომშვებით დედის სანახავად ჩამოვდიოდი სახლში და ადვილად წარმოიდგენ, თუ რამდენ უსიამოვნებას ვგრძნობდი, როცა ხელახლა ვხედავდი ყოველივე ძველებურს ჩვენს ოჯახში.

იღა. დედა შენი, ალბად, ძრიელ იტანჯებოდა?

ვილჰელმი. ისე იტანჯებოდა, ისე იდაგებოდა, რომ მე განვიზრახე დედამა საბუდამოდ გაყრილიყვნენ... რა თქმა უნდა, დედა უარზე იდგა, ან იმდენი ძალ-ღონე სად მოებოვებოდა!..

იღა. ვილი, ხომ არ აზვიადებ მამის დანაშაულს?

ვილჰელმი. (ყურს არ უგდებს). ერთხელ, რადაც სულელობა მომივიდა და ჩემი ამხანაგი ჩამოვიყვანე. ისიც შემეხიკე იყო. დედას ძრიელ გაუხარდა... მთელი ერთი კვირის განმავლობაში სულ პიანინოზე ვუკრავდით, ხან მე და ხან დედა და ჩემი ამხანაგი... ოჰ, ეხლაც თმა მეტურმგნება.

რემ მღვიგინებ!.. შენ ეგ შეუძლებლად გეჩვენება, მაგრამ რასაც გეტყვი, ისე სწორეა, როგორც ესლა შე შენს წინაშე ვდგევარ! არავითარი საბუთი არ იყო, არავითარი ეჭვის მიზეზი, მაგრამ ერთის კვირის შემდეგ მოხამსახურენი ლამის პირში ეუბნებოდნენ დედაჩემს...

იღა. არ მესმის რას ლაპარაკობ! ვის ან რას ეუბნებოდნენ?

ვილჰელმი. იმასა რომ... რომ... ვითომც დედა... რომ დედაჩემი—არა, შენ წარმოიდგინე ოდნავ!.. ისინი ამბობდნენ, რომ დედაჩემი ვითომც დაუკავშირდა... ვითომ ჰყვარებდა იმ ჩემს ამხანაგს!.. მე მაშინათვე მოახლეს წამოვავლე ხელი და პასუხი მოვსთხოვე. მოახლემ მეჯინიბეზე მიმითათა—მე მეჯინიბეს მივარდი—მეჯინიბე კი წარბ-შეუხრელად მეუბნება, რომ ეგ ამბავი თვითონ ბატონისაგან გავიგონეო... რა თქმა უნდა, მე არ დავიჯერე ესეთი ცილის წამება, ან როგორ დამეჯერა, ან რა დასაჯერებელი იყო!.. მაგრამ ერთხელ, სრულებით უცაბედად, საჯინიბოში ყური მოვკარ მაჩემისა და მეჯინიბის საუბარს. იდა, დამიჯერებ თუ არა, რომ ვითხრა... როდესაც მამა დედაჩემზე ლაპარაკობდა მეჯინიბესთან, თითქმის თავსეცა დამატყდაო, ისე გავისრისე...

იღა. ღვთის გულისათვის, ვილი, აგრე ნუ დელავ, ნუ კანკალე!..

ვილჰელმი. კანკა ის უნდა გამოსცადოს, რაც მე გამოვცადე, რომ გაიგოს ესა!.. ჩემს ქვეშ თითქმის ქვესკნელი გაიღო და შიგ მთამთქაო!.. მე რაღაც საწარელსა და სამინელს მდგომარეობაში ვიყავი და ესლაც კი ვერ მომიხსურებია, თუ როგორ გავჩნდი მაჩემის ოთახში. მე დავინახე მამა, რაღაცას საქმობდა, კარგად არ მან-

სოვს... მივარდი მამას... და აი ამ ხელე-
ბით ვცემე და გავთელე იგი, როგორც
ძაღლი! (ძლივს და სდგას. ფეხებზე).

იდა. (აღელვებული და შეშინებული შეჰყუ-
რებს ვილჰელმს და მერე აკოცებს შუბლზე).

ვილჰელმი. რა სულმნათი ხარ, იდა? ეხლა
კი, თუ გადავსწყვიტე, ყოყმანი ვერას მი-
შველის! (სასადილო ოთახიდან მოისმის ხმაუ-
რობა სუფრის მომზადებისა. ზემოდან კი შოლ-
ცის ხმა... «თუ სადილობაა, მაშ ვისადილოთ!»)

ვილჰელმი. (გაოცებული ყურს უგდებს). იდა,
შენ და დედაშენს რაღაც საკვირველება
მოგიხდენიათ აქა! (ერთმანეთს სიყვარულით
შეხედავენ, ვილჰელმი ხელს ჩამოართმევს მად-
ლობის ნიშნად—იდა მიდის სასადილო ოთახი-
საკენ, მერე ერთბაშად მობრუნდება და ეტ-
ყვს).

იდა. მხნედ იყავ, ვილი! ყოჩაღად! (გა-
დის. ამავე დროს კიბეზე გამოჩნდება ექიმი
შოლცი და ფრიბე).

II

შოლცი. (კიბეზე). სისულელეა, ფრიბე.
ძარჯვენა ხელით ნუ მიჭერ! თავი დამა-
ნებე-მეთქი! მომშორდი, ემპაკს შენი თავი!

ვილჰელმი. (თან და თან დელდება. ფერი ეც-
ვლება, თავზე ხელს მოისვამს, მიიმედ ოხრავს.
იგი უკვე გაქცევას აპირებს, მაგრამ მამის
დანახვა ერთს ადგილას გააქევაებს. ხელს წაავ-
ლებს სკამს და აგრე გაშტერებული გაჩერდება,
თან აკანკალებს და ათრთოლებს. მამა კი წელ-
ში გაიმართება და შვილს გაზომავს თვალით,
ჯერ შიში იხატება მის თვალებში, მერე სიმ-
ძულვარე და ზიზღი. სრული სიჩუმე ჩამოვარ-
დება. ფრიბე შიშით გაიპარება სამზარეულოში;
ვილჰელმი ყოველ დონეს ხმარობს, რომ თავი
დასძლიოს. რაღაცის თქმა უნდა, მაგრამ ყელი

უშრება და უხმოდ ჩურჩულებს რაღაცას. ხელს დაანებებს სკამს და ბარბაცით და გაუბე-
დავად მიდის მამისკენ. შეჩერდება, კიდევ აპირებს
ხმის ამოღებას, მაგრამ ამაოდ—ვერ გასძლებს
და მუხლებზე დაეშვება მამის წინ და ხელებს
ვედრებით აღაპყრობს. მამის გამომეტყველება
გაპოიცივლება: სიმძულვარე გამოეცვლება გაო-
ცებაზე, ზიზღი—შეგნებაზე და შებრალებაზე).

შოლცი. ჩემო ბიჭიკო!.. ჩემო კარგო ბი-
ჭიკო! ჩემო... (მოჰკიდებს ხელს და აყვანა
უნდა). წამოდექ, წამოდექ-მეთქი! (ორივე
ხელებს მოჰკიდებს ვილჰელმს თავზე და თავის-
კენ მიიზიდავს).

ვილჰელმი. (ცდილობს ხმის ამოღებას, მაგრამ
არ ძალუძს).

შოლცი. (აკანკალებულის ხმით). რაღ... რაღ...
რას ამბობ? გონს მოდი... დამშვიდდი!..

ვილჰელმი. მა... მამავ... მე...

შოლცი. (ტკბილად). აბა, სთქვი... სთქვი
რაც გინდა! რა უნდა გვთქვა?

ვილჰელმი. მე შენ... მე შენ... მე...

შოლცი. სისულელეა—სისულელე! ეხლა
ნუ ვილაპარაკებთ ისეთს რასმე რომ...

ვილჰელმი. მე... მე... დამნაშავე ვარ შენ-
თან, ბოროტი ვარ...

შოლცი. სისულელეა, სისულელე! რა სა-
ჭირთა ძველი იარის გამიხეზება!.. რაც
იყო, წავიდა... მხოლოდ ერთს რასმე გთხოვ,
ჩემო ბიჭიკო!..

ვილჰელმი. მაშ ამხადე ეს ცოდოდ, განმა-
თავისუფლე ამ ტვირთისაგან!..

შოლცი. პატიება, სრული დავიწყება წარ-
სულისა, ჩემო ბიჭიკო, სრული პატიება
და დავიწყება ყველაფრისა!

ვილჰელმი. (დაიკვნესებს). გმადლობ! (გულს
შემოეყრება).

შოლცი. რას ამბობ, ბიჭიკო, რაღ? რა გე-

მართება?! (წამოავლებს ხელებს გულშემოყრილ ვილჰელმს და მოასწრობს ახლო სავარძელზე მიტანას და შიგ ჩააწვენს). ეჰი, ემანდ ვინა ხართ? (შემოვლენ საჩქაროთ ამ ხმაურობაზე იდა, რობერტი, ავგუსტა, მინა შოლცისა და მარიამ ბუხნერისა).

III

მინა შოლცისა.	}	ღმერთო ჩემო, გვიშვე-
მარ. ბუხნერისა.		ლეთ!
		ნეტა რა მოხდა, რა ამბავია?!

იდა. ვილი, ვილი!

შოლცი. ღვინო! ღვინო—მალე!

იდა. (გარბის იმ წამსვე და გამოაქვს ბოთლით ღვინო).

შოლცი. (პირში ასხამს შვილს ღვინოს).

ავგუსტა. რა დაემართა?

იდა. (მუხლებზე დაჩოქილი, ეხვევა ვილჰელმს). ყინულისავით გაციებულა. (შოლცს). ხომ არა უჭირს რა... ხომ არ... (ცრემლი წასკდება). მეშინიან... მკვდარსა ჰგავს!

შოლცი. ტსს! (ყველანი გაფაციცებით თვალყურს ადევნებენ ვილჰელმს).

ვილჰელმი. (დაახველებს, წამოინძრევა, თვალებს გაახელს და მერე ისევ დახუჭავს, თითქოს ძილი ერევაო, მერე თავს სავარძელზე დააყრდნობს—თითქოს ჩაეძინაო).

შოლცი. (მალა). დიდება შენდა ღმერთო!

ვილჰელმი. (წამოიწევა—თვალს მოავლებს ყველას, შემკრთალი ისევ ჩაიძინებს. იდა აცრემლებული და მხიარული დედას მოეხვევა. რობერტი გულ-ხელ დაკრეფილი სდგას და თან ყველას ათვალთვრებს. ავგუსტას პირთან მანდილი უჭირავს და ოთახში დადის და თან ვილჰელმს შეჰყურებს. შოლცი და მისი ცოლი ერთმანეთს გადახედამენ რამდენჯერმე, ცოლი აღელ-

ვებით მივა ქმართან და მარცხენა ხელს ჩამო-
ართმევს ჩუმად).

მინა შოლცისა. გმადლომ, ჩემო მეგობა-
რე...

ავგუსტა. (მივა და ჰკოცნის მამას). ჩემო
ძვირფასო ძაძილო!

ბობოტვი. (ერთბაშად მივა მამასთან და ხელს
ჩამოართმევს).

მარ. შოხნოტისა. (იდას მიიყვანს).

შოლცი. (ხელს ჩამოართმევს იდას).

იდა, (ხელზე აკოცებს).

შოლცი. თქვენ აქ დარჩით, ჩვენ კი ყვე-
ლამ თავი უნდა დავანებოთ ავადმყოფს.
(იდას და რობერტს გარდა ყველანი გადიან).

ბობოტვი. (სიჩუმის შემდეგ). ბატონო იდა,
იქნება ნება მომცეთ, რომ მე დავრჩე ავა-
დმყოფთან!

იდა. (მხიარულად, გაოცებული). ოჰ, დიდის
სიამოვნებით! ვილის დიდი ხანია თქვენ-
თან ლაპარაკი ჰქუროს. (ხელს ჩამოართმევს
და მარცხნივ გავა).

ბობოტვი. (სკამს მიიდგამს ვილჰელმის სავარ-
ძელთან და შეჰყურებს მძინარეს. ცოტა ხნის
შემდეგ ამოიღებს თავის ჩიბუხს და უნდა მოს-
წიოს, მაგრამ მოაგონდება რომ ავადმყოფთან
არის და მიანებებს თავს).

ვილჰელმი. (ამოიოხრებს და გამოიზმორება).

ბობოტვი. (ნელა და მოწიწებით). ვილ-
ჰელმ!

ვილჰელმი. (დაახველებს—გაოცებით შეჰყუ-
რებს, მერე მიხვდება). რა იყო?

ბობოტვი. თავს როგორა გრძნობ?

ვილჰელმი. (სიხარულით შეჰყურებს ძმას). რო-
ბერტ, ეგ შენა ხარ?

ბობოტვი. დიას, ეგ მე ვარ—რობერტი...
თავს როგორა გრძნობ?

ვილჰელმი. კარგად! (ახველებს). ეხლა უკეთ

ვარ! (უნდა წამოდგეს, მაგრამ ვერ ახერხებს, იღიძება). ნეტა რა მოხდა აქა?

ბობოქცი. ჯერ დამშვიდდი... ისეთი რამე მოხდა, ვილჭელმ, რაც ყოველად შეუძლებელი მეგონა.

ვილჭელმი. (მიმხვდარი). დიას, მეც ასე მეგონია.

ბობოქცი. განა შესაძლებელი იყო?.. და წარმოიდგინე, ყველაფერი შესაძლებელი ყოფილა!

ვილჭელმი. ეხლა თან და თან მაგონდება! ეჭვს, რა საოცარი და ნეტარი წამი იყო ეგ შერიგება, რობერტ! (თვალეში ცრემლით ემსხება).

ბობოქცი. (ოდნავ აკანკალებულის ხმით). ჩემთვის ერთი რამ არის შეუწყვეელი: მამაჩვენს ტყუილ-უბრალოდ ვკიცხავდით. ჩვენდა სასირცხვილოდ უნდა გამდგოდეთ, რომ ჩვენ სრულებით არ ვიცნობდით, თურმე, მოხუცსა.

ვილჭელმი. მამას? დიას, ჩვენ მას სრულებით ვერ ვიცნობდით და მერე რა უნაურად მოხდა ყოველივე ეგა. მოხუცს, თურმე, ვუყვარვართ! რა გულ-კეთილი და სათნოიანი კაცია!

ბობოქცი. ჩვენ კი არ ვიცნობდით დღემდე, რომ ეგეთი იყო! ჭკუა-გონებით კი მე ყოველთვის ვიყავი მიხვედრილი... მე არასოდეს არ ვაბრალებდი მამას შენსა ან ჩემს სიბეჩავს. დიდიხანია მე გონებით მამას არ ვამტყუნებდი, მაგრამ დღეს კი ეგ პირველად გავიგე გრძნობით და არა გონებით... ეხლა ვნახე, შენ რომ თავს დაგტრიალებდა, თითქმის თავში გრდემლი დამკრესო! ერთი რამ მიკვირს, რატომ ადრე არ იჩინა თავი იმ სათნო გრძნობამ,

რომელიც, უეჭველია, მამაჩემსაც აქვს, შენც და მეც... ეჭვი არ არის, რომ ამ გრძნობას მამაჩვენი გზას არ აძლევდა არასოდეს... და მგონია ჩვენც ვძალავდით ამ სათნოებებს მრავალ წელთა განმავლობაში!

ჯილჭოლბი. ჩემთვის ესლა ბირველად ცხადი შეიქმნა, რომ ადამიანი, არა თუ სხვანაირად ექცევა ყოველ თავის მსგავს ადამიანს, არამედ თითონაც თავის არსებითაც სხვანაირია ამა თუ იმ დამოკიდებულებაში.

ბობოჭი. მე კიდევ ერთი ვერ გამიგია: ეგ სხვა და სხვანაირობა რატომ მხოლოდ ჩვენა გვჭირს! რა არის რომ ჩვენ ერთმანეთს მუდმივ ვიმორებთ?

ჯილჭოლბი. ამას მე აგისხნი: ჩვენ გვაკლია სულისა და გულის სიტკბოება—სიკეთე. აი, თუნდ მაგალითად, იდა: იგი ყოველისფერში ცხოველმყოფელია. იგი არასოდეს არავის არ ჰკიცხავს, ბირვით ყველას თანაგრძნობით ეკიდება. ყველა ებრალება, ეცოდება. ყველაფერს ინდობს. აი ეგ არის ბირველი საქმე...

ბობოჭი. (წამოდგება). ესლა როგორ-და ხარ?

ჯილჭოლბი. ესლა უფრო თავისუფლად ვხუთქავ, უკეთა ვარ...

ბობოჭი. მამ შეგიძლიან მალე გამოხვიდე სავანშმოდ...

ჯილჭოლბი. კეთილი... მე კიდევ ცოტას... კარგი, შენ წადი...

ბობოჭი. კარგი. (მიდის და ერთბაშად მობრუნდება). გამიგონე, ვილჭელმ! არა, მე არ შეგიძლიან არ გამოვხუთქვა ჩემი აზრი შენ საქციელზე... შენი ქცევა ყოველად მოსაწონია... მე წინად ძრიელ ვიყავი შენს წი-

ნაადმდეგ... თუ გინდა მოურიდეblად გეტყვი... დღეს ბირველად ვიგრძენ შენდამი... მე მზათა ვარ ჩემს თავს ჩავაფურთხობ... ხომ კმაყოფილი ხარ ეხლა?.. მამ სიკეთე მიყავი და ნუ ჯავრობ ჩემზე.. მე ხომ კარგად მესმის, რომ შენ ურიგად გექცეოდდი... იმიტომ ვაძაგებ ჩემს თავს და ბოდიშს ვიხდი შენთან... ხომ გაიგე? გესმის?

ვილჰელმი. (ცრემლ მორეული). ძმაც! (გადაეხვევიან ერთმანეთს).

როზმარცა. (გაივლის მარჯვნივ, ჩაფიქრებული ამოიღებს ჩიბუხს, გასტენავს და აანთებს— მოსწევს და წაიღუნებს). რა ჯამბაზური სული გვიდგია! (მერე გაეშურება კარებისაკენ და მოუბრუნებლივ იტყვის). მე ეხლავ გამოგოგნავნი იდას (გადის).

ვილჰელმი. გმადლობ, რობერტ! (თავისუფლად ამოისუნთქავს და სიამოვნებით გაივლის ოთახში. მერე შემოდის იდა).

IV

იდა. (გამოვა და მოეხვევა ვილჰელმს). ვილი!

ვილჰელმი. ეხლა ხომ ბედნიერი ხარ, იდა? აჰ, რა სულმნათნი ხართ? მაინც ხომ შესძელით ჩემი განკურნვა, ხომ განმათავისუფლეთ საშინელის ტვირთისაგან! ეხლა ჩემთვის ახალი ცხოვრება იწყება! მე თითქმის ხელ ახლად დავიბადე, ფრთები შემესხა!.. ეხლა ძალ-ღონეს ვგრძნობ. ეხლა ნურაფრისა ნუ გეფიქრება, იდა; მე ჩემს საწადელს მივადწევ, მე დავანახვებ ბამაჩემს, თუ რა შეუძლიან მის არამზადა შვილს... მე დავუმტკიცებ, თუ რა ძალ-ღონის პატრონი ვარ და რის შექმნა. შემიძლიან... იგი ამკარად დაინახავს ჩემს

ძლიერებას, რომლის წინაშე ყველანი ქედს მოიხრიან! თუ დღემდე ხელ-ფეხ შეკრული ვიყავი, ეხლა კი თავისუფალი ვარ და შენც დაინახავ, თუ რამდენს შევქმნი მე ჩემის ნიჭით და მეცადინეობით.

იღა. აი აგრე სჯობიან! განა ტყუილს გუბნებოდდი, რომ შერიგების შემდეგ გამოცოცხლდები-მეთქი... ღმერთო, რა ბედნიერები ვიქნებით, რა ბედნიერები! (ორნივ აღტაცებულნი დადიან ოთახში).

ვილჰელმი. თითქოს გაზაფხულის სიღმე ჩამობერა ამ გაყინულ ოჯახშიო! (ათვალიერებს დარბაზს, ამ დროს შემოდის მინა შოლცისა).

V

მინა შოლცისა. (დაინახავს რა მათ ერთად, უკან აპირებს წასვლას).

იღა. (დაინახავს მინას). არა, არა, დედოფლო; გაბარვა როგორ იქნება!

ვილჰელმი. (სიხარულით მიეგებება იდასთან ერთად). დიას, დიას, დედაჩემო, ნუღარ იბარები!

მინა შოლცისა. (ვითომდა უკმაყოფილოდ), არა მე აქ მეტი ვარ!

ვილჰელმი. სანატრელი ხარ. (ვილჰელმი და იდა ძალზე ებღუშებიან, არ უშვებენ და თან ეხვევიან).

მინა შოლცისა. რას შვრებით, შვილებო, ხომ შემომარდვიეთ ყოველისფერი.

ვილჰელმი. მაგაზე ნუ ნადვლობ! ეხლა შენს წინაშე სრულებით სხვა კაცი სდგას! (ჩაუდგება იდას და დედას შუაში და ორთავეს ხელს მოჰკიდებს). მოდი აქ, ჩემო ბებრუსანა! აბა შემოხედეთ ერთი ერთმანეთს... აი, აგრე... ეხლა ხელი ჩამოართვით ერთმანეთსა!

მინა შოლცისა. ძრიელ კარგი.

ვილჰელმი. ეხლა გადაკვცნეთ ერთმანეთი!

მინა შოლცისა. (ტუჩებს გაიწმენდს წინსაფარით). შე ბრიყვო, განა უშენოთ კი ვერ მოვასხერებდით ამას. (სიცილით ჰკოცნიან ერთმანეთს. შემოდის ფრიბე).

VI

ფრიბე. (გამოდის სამზარეულოდან და თან მოაქვს «ფუნში» ქვებით).

ვილჰელმი. ოჰო, აი ეგ კი მოსაწონია; ფრიბე, კარგი ფუნშია?

ფრიბე. ეხლა მე ფუნშს სრულებით არ გეასლებით. ერთი წვეთი რა არის, იმას არ ვიკარებ!

ვილჰელმი. არა, თუ ღმერთი გწამს!?

ფრიბე. მართალს მოგასხენებოთ. წინად კიდევ ვიასლებდით, მაგრამ ეხლა კი შაბაშ! ეხლა მე მხოლოდ ძირ-მწარე არაყს ვიასლებით!

ვილჰელმი. სთხოვე აქ გამობრძანდნენ. დღეს დიდი სიმხიარულე გვექნება.

ფრიბე. ეხლავე, ბატონო! (გადის. იდა და ვილჰელმი შობის ხეზე სანთლებს აჩაღებენ).

მინა შოლცისა. (ზის სავარძელში და სიხარულ-ით შესცქერის ვილჰელმს და იდას). ვილჰელმი, გამიგონე!

ვილჰელმი. (საქმეში გართული). ეხლავე, დედილო! ეხლავე გავათავებოთ. (შობის ხე, ქალები, შანდლები და სხვა განათებულია. იდა ახდის მაგიდას სუფრას, რომლის ქვეშ ნობათე-ბია შენახული. ვილჰელმი დედასთან დაჯდება).

იდა. (კარს გააღებს სასადილო ოთახში), აბა, ეხლა მობრძანდით! (მინა შოლცისას რიდა-ცის თქმა უნდა შეილისათვის, მაგრამ ქმრის შე-

მოსვლა დაუშლის. შემოდინ: შოლცი, ავგუსტა, რობერტი და მარიამ ბუნნერისა).

VII

შოლცი. (ღვინისაგან წამოწითლებული, გულზე სუფრის პირსახოცი ჰკიდია, მითომ და გაოცებული). ახ, ახ, ახ!..

მარიამ ბუნნერისა. საუცხოვლა!

ავგუსტა. (ძალდატანებით იღიშება).

რობერტი. (დადის ჩიბუხით პირში და თან დაცინვით იხედება).

იდა. (მოჰკიდებს ხელს ვილჰელმს და მიიყვანს მაგიდასთან, სადაც ნობათებია). ვილი, კი არ დამცინო! (ქისას აძლევს).

ვილჰელმი. რა ჯიუტი ხარ, იდა—მე სომ გთხოვე... რომ... გმადლობ, დიდად გმადლობ, იდა!

რობერტი. (გამობერტყავს ჩიბუხს). ამისთანა ქისები დიდხანს ვერ სძლებენ!

მინა შოლცისა. (რომელიც მაგიდასთან მიიყვანა მარიამ ბუნნერისამ). აბა, რა საჭირო იყო... მე სომ არაფრით არ შემიძლიან მადლობა გადაგიხადოთ... მე არაფერი დამიძნადებია თქვენთვის. (ათვალიერებს ქსოვილზე თავსახვევს). ეგ ჩემთვის, ბებრუნანასთვის?.. გმადლობ, დიდად გმადლობ! (გადაჰკოცნიან ერთმანეთს და მინა შოლცისა ჩამოჯდება სავარძელში მაგიდასთან).

იდა. (კრძალვით აძლევს შოლცს თამბაქოს ქისას). ნებას მომცემთ?

შოლცი. (გრძნობით). მე?.. მე?.. ხა! ხა! ხა! მეც, პატარა მოხუცს, პატარა შობის ხის, პატარა ნობათი!! ოჰ, რა კარგი, კეთილი და მშვენიერი ხარ, იდა! (აკოცებს). სომ მართალს ვამბობ, ვილჰელმ, სომ მშვენიერია! გმადლობ, ჩემო კარვო გოგონავ, გმა-

დღობ! შევინახავ შენს საჩუქარს, სამუდამოდ შევინახავ!

იდა. მე ბედნიერი ვარ, ექიმო, რომ გასიამოვნეთ... გმადლობთ ჩემისა და ვილჰელმის მხრივაც! ხომ მართალს ვამბობ, ვილი?

ვილჰელმი. (კრძალებით მიიკვრება მამას). ოჰ, ეგოდენი სიხარული ერთის საათის განმავლობაში!

შოლცი. (მხრებზე ხელს დაჰკრავს). დიდი ხანია დრდა, ჩემო ბიჭიკო, დიდი ხანია დრდა! (დაეშვება სკამზე და ვილჰელმთან საუბრობს).

იდა. თქვენთვისაც მაქვს პაწია ნობათი, ბნო რობერტ, ოღონდ სასაცილოდ აღარ ამიგდოთ!

რობერტი. (შემკრთალი). აბა, რათა, რა საჭიროა!

იდა. მე ასე მეგონა, საცაა რობერტის ჩიბუხი ისე დამოკლდება, რომ ცხვირბირს დასწვავს-მეთქი. ამიტომ შემეპრალეთ და გუშინ განვიზრახე თქვენთვის (ზურგის უკან ხელში ეჭირა ჩიბუხი, იმას გადასცემს). აი, ეს კვხტა ჩიბუხი მომეერთმია... რეგლრია? (საერთო სიცილი).

რობერტი. (არ ართმევს ჩიბუხს). თქვენ ხუმრობთ, ბატონო იდა! და ესეც არ იყო, მე არ მჯერა, ხელაც არ მჯერა...

მინა შოლცისა. (გაჯაგრებული ვილჰელმს მიჰმართავს). შეუძლებელი ხასიათის ბატონონია.

იდა. ღმერთს ენდეთ, რომ მე აწრად არ მქონია თქვენი წყენა.

რობერტი. საქმე ის არის, რომ მე შევეჩვიე ჩემს ძველს ჩიბუხს და ამახ გარდა, თქვენ ხუმრობთ და...

იდა. (თვალეში ცრემლებით ემსება და ხმა

უკანკალებს). თუ კი თქვენ აგრე ჰფიქრობდით, მაშინ რა თქმა უნდა. (ნობათს მაგიდაზე დასდებს).

მარტინი ბოლნისა. (აჩქარებით მივა თავის ქალთან, რათა შესწყვიტოს ეს უსიამოვნო ამბავი). შვილო, იდა! შენ მგონი დაგავიწყდა...

იდა. რა, დედილო!

მარტინი ბოლნისა. ესლა ღრთა, რომ დაბირებული შეასრულა...

იდა. კარგი, დედილო, ესლავე, — წავიდეთ. (ორნივე გადიან მარცხნივ).

მინა შოლცისა. (რობერტს). შენ ხომ არ შეგიძლიან რომ გაცხადო გული არ გაუფუჭო. (გადავა მარცხნივ და სავარძელში ჩაჯდება).

ვილჰელმი. (დადის ოთახში აღელვებული და წამ და უწუმ რობერტს მტრულად შეჰყურებს. მერე გაჩერდება მარჯვნივ მაგიდასთან და შეჰყურებს მარცხენა კარებს, საიდანაც იდა და დედა მისი გავიდა).

რობერტი. მერე რა იყო? რომ არ მესმის, რა გინდა ჩემგან?

აკოლცა. ის იყო, რომ შეგემლო უფრო თავაზიანად და ზრდილობიანად მოქცეოდი იდას!..

რობერტი. (პაუზა). ნეტავ თავს დამანებებდეთ! რა ოხრად მეჭირვებოდა ის რაღაც ჩიბუნი! (გავა სცენის სიღრმეში და ჩამოჯდება სკამზე, მარცხნივ კარებისაკენ. უეცრად მოესმის ყველას სიმღერა და პიანინოს ტკბილი ხმები, ყველანი ლაპარაკს შესწყვეტენ და თითქოს შეშინებულნი ერთი მეორეს გადაჰხედვენ. სიძღვრის დროს თან და თან ყველას ეტყობა და ემატება აღელვება).

იდა. (მღერის კულისებში).

შუა ღამეს საღვინებო,
როს ცით მოგვევლინა ღმერთი
ჩვენთა ცოდვათ მოსანანად

მან გასწირა შვილი ერთი.
 ბეთლემს ქრისტე დაიბადა,
 ქვეყნად იქმნა სიხარული...
 შური, მტრობა უკუ ვაგდოთ,
 გავამეფოთ სიყვარული!..

შოლცი. (რომელიც ნაწყენია რობერტის უხერხულის საქციელით, გაიგონებს თუ არა მუსიკას, აქეთ-იქით იმზირება მტრულად, თითქოს ეს არის, ვილაცამ უნდა უმტყუნოს და მიტომ ყველასაგან მოშორებით არის).

მინა შოლცისა. (სიმღერის შუა ადგილას ცრემლი მოერევა და ქვითინებს). ოჰ, რა საუცხცოვია!!.

რთმერტი. (აღელვებული გადადგამს რამდენსამე ნაბიჯს სიღრმეში). აბა, ამის შემდეგ მეტი არა დაგვრჩენია-რა. (ისევ დადის და დაცინვით იღიმება. როცა ავგუსტასთან გაივლის რაღაცას ჩუმად ეტყვის).

ავგუსტა. (რომელიც ყურს უგდებს სიმღერას, გაბრაზებით მოიშორებს რობერტს).

ვილჰელმი. (აღელვებული თითებით არახუნებს სტოლზე. რობერტის ქცევა აშფოთებს).

რთმერტი. (მუსიკა მასზე საშინლად მოქმედობს და რაკი ვერას ამბობს, უფრო ანჩნლობს. სიმღერის დასასრულ-მის ბაგედგან გამოქრის სიტყვები, რომელნიც ალბად დასასრულია უკვე სათქველად განზრახულის საუბრისა) თვალთმაქცობა და ტაკი მასხარობაა!! (მისი სიტყვები მწარეა და კილო გესლიანი. ყველანი წყენით შეხედავენ რობერტს. ლაპარაკი წვრილის ხმით არის).

მინა შოლცისა და ავგუსტა. (ერთად). რთმერტი!!.

შოლცი. (თავს იმაგრებს ბრაზისაგან მოზღვავებული).

ვილჰელმი. (ბრაზისაგან გაფითრებული გაიწევა რობერტისაკენ).

მინა შოლცისა. (გადაეღობება ვილჰელმს და მოეხვევა ვედრებით). ვილჰელმ, ღვთის გულისათვის. ჩემი გულისათვის!..

ვილჰელმი. (უკან მობრუნდება). კარგი, დედილო, კარგი! (აღელვებული ოთახში დადის და თავს იმაგრებს მორეულ სიბრაზისაგან. ამავე დროს იწყება სიმღერის მეორე ხანა).

იდა. (სიმღერას ისევ იწყობს).

ქრისტემ მინობა უარტყეო,
დამყარდა თავისუფლება,
სათნო კაცი დღევრძელია.
ბოლოტი კი იღუბება!

ვილჰელმი. (ძალზე აღელვებული მიდის იმ ოთახისაკენ საიდანაც სიმღერაა).

მინა შოლცისა. (გზას ულობავს). ვილჰელმ! რას აბირებ?

ვილჰელმი. (ბრაზ მორეული). სიმღერა უნდა შესწყვიტონ!

ავგუსტა. სწორედ გაგიყდა! სად მიდინარ? (გზას ეღობება).

ვილჰელმი. (უნდა მოიშოროს). თავი დამანებეთ-მეთქი, უნდა გაჩუმდნენ, სიმღერა შესწყვიტონ!

მინა შოლცისა. ღვთის გულისათვის! თუ არ დაიშლი, რაც გინდა ის ჩაიდინე, ოღონდ მე კი ამ სადამოიდან ვეღარ მნახავ!

როზერტი. თავი დაანებე, დედავ; როგორც უნდა ისე მოიქცეს!

ვილჰელმი. რობერტ, გირჩევ უკიდურეს ზომამდე ნუ მიმიყვან. იმ გრძნობიერი სიტყვების შემდეგ, რაც შენ ამას წინად ჩემს წინაშე გადაშალე, ეხლანდელი შენი საქციელი მით უფრო საზიზღარია!

როზერტი. მე შენ სრულებით გეთანხმები! სრულებით!

ვილჰელმი. (ისევ ოთახისაკენ მიეშურება).

მინა შოლცისა. (ისევ შეაყენებს). დმერთო.

ჩემო; აბა დაფიქრდი, რას ჩადისარ? ხომ აწყენინებ?!

ვილჰელმი. მე იმათ უკრძალავ, გავაჩუმებ, რადგან თქვენ ყველანი ერთად შეყრილნი, არა ღირსართ იმის სიმღერად.

ბონა (შეუტევს ვილჰელმს და მოურიდებლად შეპყურებს). ჩვენ თუ არა ვღირვართ, მარტო შენ ხომ, რა თქმა უნდა, ღირსარ!!

ბონა შოლცისა. რაო, კიდენ ძველებურად დაიწყეთ?!

ვილჰელმი. არა, ისინი უთუოდ უნდა გაჩუმდნენ!

ბონა შოლცისა. შვილებო, შვილებო! (იწყება მესამე ხანა სიმღერისა).

იღა. (სიმღერის მესამე ხანას იწყებს).

ვითარ ვაქოთ და ვადიდოთ
ჩვენი ქრისტე მაცხოვარი,
ის გვანიჭებს ცხონებასა,
მან გაგვიხსნა ზეცის კარი;
მას ვევედროთ, მას ვემონოთ,
ამ დიდებულ შობის დღესა,
ვინც სათნოა და კეთილი,
მას უქადის სამოთხესა!

ვილჰელმი. ოჰ, რა სამაგლობაა, რა სულმდაბლობაა!.. პატიოსნებას ვფიციავ, მე თქვენ მაგიერად ვწითლდები!

ავგუსტა. (ნაწყენი). მართლაც და არც ისეთი სამაგლები ვართ!

ვილჰელმი. ავგუსტა, რომ შეიგნებდე თუ რა სამაგლები ვართ!

ავგუსტა. ეხლა მე უნდა გამქელონ! ჩემისთანა უხვირო ხომ არავინ არის ქვეყანაზე. სულ სხვა საქმეა იდა!

ვილჰელმი. (გაანახლებული). ნუღარ ჰბედავ ამ სახელის ხსენებას!

ავგუსტა. ხომ არ გაგიყდი? პირს ხომ არ

ამიკრავ... მართლაც და რა იყო? რა ამბავია? ციური ანგელისი ხომ არ არის?

ვილჰელმი. (ყვირს). ხმა, კრინტი-მეთქი!

ავგუსტა. აბა, შენ რა გელაპარაკო, როცა შეყვარებული ხარ! (ზურგს შეუქცევს).

ვილჰელმი. (წაავლებს ხელს მხრებზე). გომბიო! მე შენ გაჩვენებ!..

როზერტი. (ხელს წაავლებს ვილჰელმს და მკაფიოდ ეტყვის, მკაცრად). ვილჰელმ, შენ გეტყობა ხელახლა გინდა დაიწყო!..

ვილჰელმი. ოჰ, თქვე სამაგლებო!

ავგუსტა. და მაგას შენ ამბობ? შენა, რომელმაც მამაზე ხელი აღიდგა...

შოლცი. (გაბრუნებული, ბრძანებით). ავგუსტა, გადი აქედან; ამ წუთშივე გაეთრიე აქედან!

ავგუსტა. რათა? რა ჩავიდინე ისეთი?

შოლცი. ეხლავე გაეთრიე, ეხლავე, ამ წუთშივე!!

ბინა შოლცისა. დემეტო, როდის მომამორებ აქაურობას!.. ავგუსტა, ხომ გაიგე მამაშენის ბრძანება? რატომ არ ემორჩილები?!

როზერტი. (რომელიც ზის მაგიდასთან მარცხენა მხარეს). რაო, დედა ჩემო! რას ჩააცივდით ავგუსტას... მართლა, ეხლა ბავშვი ხომ არ არის; ღვთისით, ეხლა დროებაც გამოიცვალა ცოტათი!

შოლცი. მაგრამ მე ვი არ გამოვცვლილვარ... ამ სახლში მე ვარ ბატონი!

როზერტი. სასაცილო კია?!

შოლცი. (ბრაზ მორეული). ავა-ზა-კებო!! არამზადებო!! მე თქვენ გიჩვენებთ, მე თქვენ ქუჩაში გაგყრით!

როზერტი. სამწუხაროა, სასაცილო რომ არ იყო!..

შოლცი. (შეიმაგრებს ბრაზს და მრისხანე მშვიდობიანად იტყვის). ან შენ, ან მე, ეს სახ-

ლი ეხლავე უნდა დავტოვოთ! ეხლავე, ამ წუთშივე!

როზორტი. (წამოდგება და გასასვლელისაკენ მიდის). რა თქმა უნდა მე გავალ და დიდის სიხარულით წავალ!..

მინა შოლცისა. (ვედრებით და თან ბრძანებით). რობერტ, შენ აქ დარჩები!

შოლცი. არა, ის აქედან წავა!

მინა შოლცისა. ფრიც, გამიგონე! მხოლოდ რობერტმა არ დამივიწყა... მრავალ წელთა განმავლობაში მხოლოდ რობერტს არ დავვიწყებოვარ, ერთად ერთი მხოლოდ ის იყო!..

შოლცი. ან ისა, ან მე!

მინა შოლცისა. განა არ შეიძლება ისე მოქონდეს რომ ერთგვანი აქ იყვნეთ? განა...

შოლცი. მაშ კარგი, მე წავალ! მე უნდა დაგმორჩილდე... შენ და შენი არამზადების ბუნაგი ყოველთვის იმარჯვებდით ჩემზე!..

ვილჰელმი. (მამისაკენ გაიწეეს). მამილო, შენ აქ დარჩი! და თუ მაინც და მაინც წასვლა განიზრახე, მაშინ ერთად წავიდეთ.

შოლცი. (უნებლოეთ უკან იწეეს შიშით და ბრაზით). თავი დამანებე, შე არამზადავ! (დაეძებს თავის ბარჯს). არამზადებო და ქურდებო!.. თქვე საძაგლებო!

ვილჰელმი. (გაანჩხლებით). მამავ, შენ ხელახლად გვიწოდებ ისეთს სამარცხვინო სახელებს... შენ, რომელიც თავი და თავი მიწეზი ხარ ჩვენს ასეთს... არა, მამილო, მე ევ არ მინდოდა მეთქვა... მე თან წამიყვანე, მეც შენთან ვიქნები, რომ მოვინანიო ჩემი ცოდო! (მამას მხარზე ხელს დაადებს).

შოლცი. (გაბრაზებული, შეშინებული უკან მოშორდება). თავი დამანებე-მეთქი. მე კარგად ვიცი ყველა ჩემი მტრების ოინები და

ჭახრაგები! განა თქვენ ვაჟკაცები ხართ? მე... ჩემზე იძიებთ შურს? ჩემზე, რომელიც ასე დაუძლურდა.—იქნება ბევრი დანაშაული ძიმიძღვის, მაგრამ... მე მაინც... მე ხომ მაინც... მე...

ვილჰელმი. მამავ, მამილო! რა გემართება! გონს მოდი!

შოლცი. (მიდის კიბისაკენ და დუღუნებს). მე ყოველთვის მტკიცე ვიყავი, მე ყოველთვის... მე ყოველთვის... მე...

ვილჰელმი. (მოეხვევა რომ გააჩეროს). მამავ, დამშვიდდი! გონს მოდი!..

შოლცი. (თავს იცავს და შიშისაგან ვედრების კილოთი გაიძახის ბავშვისავით). ნუ მცემ, ნუ... ნუ გამლახავ!.. ნუ მცემ!.. ნუ...

ვილჰელმი. ღვთის გულისათვის, მამავ, დამშვიდდი!

შოლცი. ნუ გამლახავ! არ გაბედო ჩემი ცემა! ნუ მცემ ხელ-ახლად!.. (ცდილობს მონოროს ვილჰელმი).

ვილჰელმი. დაე, გახმეს ეგ ხელი, მამილო! ღვთის გულისათვის, მაგაზე ნუ ფიქრობ, დაივიწყე ყოველისფერი! მამავ, მამილო! შენ მაგაზე ნუ ფიქრობ!

შოლცი. (თავს დაახწევს) მიშველეთ, მიშველეთ!

ვილჰელმი. (თან მისდევს). შენ მცემე! შენ დამკარ!!

შოლცი. მიშველეთ, მიშველეთ! ღვთის გულისათვის, მიშველეთ! (გაიქცევა ზემო სართულში, მას მისდევენ ყველანი, ვილჰელმის გარდა).

ვილჰელმი. (მიეყრდნობა კარებს და ქვითინებს). ღმერთო! ეს რა მომივიდა? ეს რა ჩავიდინე! (შემორბიან მარიამ ბუნწერისა და იდა).

VIII

მარიამ ბუნწერისა. (შემორბის). ღმერთო ძლიერო! რა ამბავია, კიდევ მოხდა რამე? (გარბის ზემო სართულში).

იდა. (შემორბის ფერ-მიხდილი). გული რაღაცას მიგრძნობს! ვილი! რა გეძმართება, რა იყო?

ვილჰელმი. არა, არაფერი! სრულგებით არაფერია! მე მინდოდა ისევ ჩემს მარტოობას მივცემოდი! ჩემისთანა უბედურ კაცს— მარტოობა-და დარჩენია!

იდა. რას ამბობ? არა გამეგება-რა, არა მესმის-რა!

ვილჰელმი. (მკაცრად და ანჩნლად, გადადის მეორე მხარეს). რა თქმა უნდა, არ გაგეგება და არა გესმის რა! ეგ ძველი ლექსია, ჩემი დედ-მამაც მთელი თავიანთი სიცოცხლეს სულ სხვა-და-სხვა ენაზე ლაპარაკობდნენ!.. შენ ჩემი არა გაგეგება-რა, არა გესმის-რა! ან, რა თქმა უნდა, შენ ოცნებით ცხოვრობ, მე კი... არა, სანამ არ განვიკურნები, მანამ მე შენთვის ყოველთვის გაუგებარი ვიქნები!

იდა. (ჯერ გაოცებულია და მერე ტირის).

ვილჰელმი. (ჯდება). ეხლა ხომ ხედავ ნამდვილს ჩემს სახეს... შენ ტირი ეხლა... ისევ ესა სჯობიან, ვიდრე მერე მთელი შენი სიცოცხლე ცრემლსა დვრიდე... არა, იდა, ჩვენ შორის ყველაფერი უნდა გათავდეს. ეგ ჩემი შეურყეველი გადაწყვეტილებაა!

იდა. (ეხვევა). არა, არა, ეგ შეუძლებელია!

ვილჰელმი. შენ ოღონდ გაითვალისწინე ყოველივე ის, რაც აქ ნახე! ნუ თუ ჩვენც ასეთი კერა და ოჯახი უნდა დავაფუძნოთ!?

იდა. ჩვენი კერა და ოჯახი უკეთესი იქნება.

ვილჰელმი. ეგ დმერთმა უწყის!

იდა. მე მაგას გულითა ვგრძნობ!

ვილჰელმი. იდა, განა ვერა ხედავ, რომ უფსკრულში მომყვები!

იდა. შენ ოღონდ ხელი მომეცი და მე არაფრისა არ მეშინიან!

ვილჰელმი. იდა, უარი სთქვი ჩემზე... ნუ გინდივარ... შენ ხომ პირველად შეგიყვარდა კაცი და ეგ პირველიც მე ვარ... ეხლა შენ ოცნებობ! შენ კი ჩემთვის პირველი როდი ხარ! მე ყოვლად გაფუჭებული და გარყვნილი კაცი ვარ! ჩვენ აქ ყველანი ავადმყოფნი ვართ, გესმის, ავადმყოფნი!

იდა. მაგრამ შენ მაინც ჩემი ხარ, ჩემი! (ეხვევა ცრემლიანი).

ვილჰელმი. მე შენი ღირსი არა ვარ, იდა!..

იდა. მაგას ნუ ამბობ, ვილი! მე უშენოდ ვერ გავძლებ! ნუ მართმევ შენს ხელს, შენს ამხანაგობას!

ვილჰელმი. (რბილად). იდა! (ეხვევიან და ჰკოცნიან ერთმანეთს).

იდა. ეხლა შენ სიტყვა უნდა მომცე, რომ...

ვილჰელმი. გეფიცები, რომ დღეიდან... (სიტყვას აწყვეტინებს უეცრივი კვილი ზემო სართულიდან. იდა და ვილჰელმი ერთმანეთს გადახედავენ).

მინა შოლცის სმა. ქმარი მიკვდება! ჩემი კეთილი, ჩემი ძვირფასი ქმარი მიკვდება! ოჰ, ოჰ! (ჩამორბის ფრიბე კიბეზე კალათით და მალე სამზარეულოში მიიმალება).

ავგუსტა. (ქვითინით ჩამორბის ზევიდან. ვილჰელმთან გაჩერდება, ცრემლები აღრჩობენ). ვისი ბრალია ესა, ვისი? აბა სთქვი, ვისი ბრალია? (ეშვება სავარძელზე ქვითინით. ზევიდან მოისმის ტირილი მინა შოლცისა).

ვილჰელმი. (დაბნეული). ავგუსტა!.. დედა! რა... რა მოხდა, რა ამბავია?!

იდა. (გულში ჩაეხუტება და თითქოს ამშვიდებდეს). ვილი, ვაი თუ უკვე ყველაფერი გათავებულ იყოს!

ვილჰელმი. (გაეშვებინება იდას და გარბის ზევით). მამავ! მამავ!..

იდა. (მისდევს). ვილი! ვილი!

83

3 365

გვ. 20 კვ.